

Råde
kommune

rade.kommune.no

Økonomiplan og handlingsprogram 2025-28 Årsbudsjett 2025

Kommunedirektørens forslag

Økonomiplan og handlingsprogram 2025-28

Innhold

Kommunedirektørens innledning.....	5
1. Økonomiplan 2025-28 for Råde kommune	7
2. Rammebetingelser for økonomiplan 2025-28	7
3. Vi i Råde	15
4. Råde 2028.....	24
5. Økonomisk bærekraftvurdering.....	27
6. Mottatte søknader.....	29
7. Årsbudsjett 2025. Talldelen	30
8. Investeringer 2025-28.....	32
Handlingsprogrammet 2025-28	35
Kommuneplan - Satsingsområder 2025-28	36
LEVE HELE LIVET I RÅDE	36
ATTRAKTIVE RÅDE.....	37
GRØNNE RÅDE	38
Tjenesteområdene	39
Tjenesteområde Oppvekst og levekår.....	39
Tjenesteområde helse, omsorg og rehabilitering	42
Tjenesteområde Miljø, plan, teknikk og eiendom.....	44
Kommunedirektør m/staber	47
Betalingssatser	48
Økonomiske oversikter.....	49

Kommunedirektørens innledning

Råde kommune skal være et trygt og inkluderende sted å leve og bo, både nå og i fremtiden. For å oppnå dette må vi tilpasse oss samfunnsutviklingens muligheter og utfordringer. 2025 blir et utfordrende år for Råde kommune økonomisk, men med gode prioriteringer, dyktige medarbeidere og engasjerte innbyggere og frivillige organisasjoner, kan vi fortsette arbeidet med å skape fremtiden i Attraktive Råde.

Kommunens verdigrunnlag, med verdiene raushet, glede og respekt, skal ligge til grunn for alt vi gjør. Vi tror på at samarbeid, likeverd og eierskap skal være førende for hvordan vi løser og utvikler våre oppgaver i fellesskap med kommunens innbyggere og næringsliv. Vi må styrke samarbeid og partnerskap for å møte samfunnsutfordringene og nå målene vi har satt i kommuneplanen.

Vi lever i en urolig tid preget av global usikkerhet og store endringer i klima, styresett og samarbeid. Europa er fortsatt påvirket av krigen i Ukraina, økonomiske utfordringer og et økende antall globale hendelser. Klimaendringene fører til hyppigere og mer ekstreme værforhold, noe som skaper utfordringer i planlegging og gjennomføring av kommunale tjenester. I tillegg må sikkerhet og beredskap få større fokus på grunn av de usikre tidene.

Vi er stolte av å levere gode tjenester til innbyggerne hver dag. Med utfordrende økonomiske rammer må vi kontinuerlig vurdere tjenesteomfang, kapasitet og kvalitet for å sikre at kommunen leverer nødvendige lovpålagte tjenester innenfor de økonomiske rammene. Det er nødvendig å gjøre strenge vurderinger og prioriteringer, både av hvilke tjenester kommunen leverer, hvordan vi leverer dem, og hvordan vi sammen med innbyggere, frivillige, organisasjoner og næringsliv kan utvikle de kommunale oppgavene. Vi må tørre å utfordre det kjente og utforske det ukjente, slik at vi med fokus på innovative og effektive løsninger kan utvikle Råde-samfunnet.

For å lykkes med dette arbeidet, jobber vi hver dag for å være gode «Vi i Råde»-ambassadører. Vi fremmer innovasjon og nye arbeidsmetoder, noe som gir oss et felles grunnlag for nye måter å tenke kommunale tjenester på – sammen med innbyggerne. Dette er et strategisk valg for å sikre at Råde er i stand til å møte fremtidens utfordringer.

I 2023 etablerte vi det spennende utviklingsprosjektet «Smartbygda Råde» for å sammen med innbyggere, næringsliv og academia sette fart i utviklingen av Råde-samfunnet. Dette arbeidet har resultert i oppstarten av åtte spennende prosjekter i 2024, som vi vil jobbe videre med å gjennomføre i 2025.

Råde kommunes organisasjon er bygd opp rundt helhetstenkning, samhandling, samskaping og innbyggermedvirkning. Innovasjon og nyskaping, systematisk læring og kontinuerlig forbedring skal sørge for å gi oss kvalitet og effektivitet i utviklingen av våre tjenester. Gjennom innbyggermøter, innspill og tilbakemeldinger ønsker kommunen å etablere gode dialoger for utvikling av tjenestene og organisasjonen.

Kompetanseutvikling hos ledere og medarbeidere er nødvendig for å lede og utvikle en organisasjon med myndiggjorte medarbeidere som sammen med innbyggerne skal finne gode løsninger for den enkelte og for Rådesamfunnet. Lederutviklingsprogrammet LEDPRO som gjennomføres i samarbeid med Høgskolen i Innlandet legger grunnlag for felles kunnskap og kultur for å kunne identifisere, forstå og håndtere prosesser som skjer i endringsarbeid. Å ha felles kunnskap er avgjørende for å ha kraft til å drive utviklingsarbeid fremover.

Vi må ha mot til å ta i bruk nye velferdsteknologiske løsninger, som gir brukerne mulighet til å mestre eget liv i egen bolig, og som sørger for moderne og effektive tjenesteløsninger innen helse- og

omsorgstjenesten. For å få til dette må vi jobbe sammen med innbyggerne om å finne fram til nye måter å ivareta deres behov. Bruk av flere teknologiske løsninger kan bidra til økt trygghet og egenmestring for innbyggerne våre, ved at den enkelte i større grad klarer seg selv i hverdagen. Arbeidet med å etablere egnede møteplasser for innbyggere i alle aldre vil også fortsette. Her ønsker vi i samarbeid med frivilligheten å kunne tilby møteplasser for å skape aktivitet og forebygge utenforskap på tvers av generasjoner.

Forebygging blir fortsatt et viktig område for Råde kommune i tiden fremover. Vi ser at våre innbyggere har et økende behov for hjelp og bistand, som vil bety at vi må gi økt kraft til dreining mot å jobbe mer forebyggende. Tidlig innsats på alle nivåer med fokus på å se sammenhenger i tjenestetilbudet sikres gjennom tverrfaglig samhandling.

Kommuneplanens arealdel legger føringer for hvordan Råde samfunnet skal utvikle seg fremover. Her legges f.eks. grunnlaget for gode bo- og sentrumsområder, friluftsområder og næringsarealer. «Bygda mellom byene» skal være en attraktiv kommune som tiltrekker seg nye innbyggere. Vi ønsker å skape en urban landsby og bygd med kvaliteter som appellerer til hele befolkningen.

Kommunedirektørens budsjettforslag bygger på regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025. Regjeringens forslag til budsjett, dekker ikke Råde kommunes virkelige behov og utgiftsøkninger og gir Råde kommune økonomiske utfordring, spesielt i første del av økonomiplanperioden. Regjeringens satsinger er derfor bare innarbeidet der det har vært helt nødvendig. Resterende tiltak vil ivaretas så langt det er mulig innenfor virksomhetenes tildelte rammer. Kommunedirektøren foreslår en nedjustering av kommunens investeringstakt og økt behov for kommunale tjenester er innarbeidet der det har vært nødvendig. Nøkternhet beskriver kommunedirektørens forslag til økonomiplan 2025-2028.

Kommunedirektøren har gjennom utarbeidelsen av økonomiplanen jobbet for å skape en bærekraftig økonomi. Det planlegges for at vi skal ta i bruk innovative nye løsninger, for å forbedre og effektivisere våre tjenester.

Investeringsplanen inneholder de viktigste investeringsprosjektene for perioden.

Demografutviklingen gir oss utfordringer knyttet til den eldste delen av befolkningen, samtidig som vi ser at vi utover i planperioden får en befolkningssammensetning som er noe mindre kostnadstung. Dette må ses i sammenheng med at vi fremover vil få en økning i antall innbyggere i arbeidsfør alder. Kommunedirektøren har vurdert at kommunens økonomi ikke vil klare den belastningen et nytt helsebygg vil gi. Nytt helsehus er derfor tatt ut slik det opprinnelig lå inne og det er i stedet lagt inn forslag om å rehabilitere dagens bygningsmasse og se på nye hensiktsmessige og kostnadsbesparende løsninger.

Styringsrenten har stor betydning for Råde kommunes investeringstakt fremover. kommunedirektøren har lagt til grunn at renten vil ha en svak nedgang i perioden.

Med robuste og gode fagmiljøer, dyktige ledere og ansvarlige politikere, er Råde kommune godt rustet til å håndtere utfordringer og oppgaver i årene som kommer. Vi har mange ressurssterke og engasjerte innbyggere og et variert næringsliv som gjør Råde til en attraktiv kommune. Vi har alt som skal til for å møte den nye virkeligheten med stramme økonomiske rammer og store demografiske endringer på en god og ansvarlig måte. Når Rådesamfunnet står sammen med felles virkelighetsforståelse, kan vi ha mot og kraft til å ta nødvendige og krevende valg. Når vi snakker sammen, er gode til å formidle dette til innbyggerne våre og lytte til dem, kan vi sammen skape det gode livet i Råde også når tjenestene endrer seg.

Økonomiske rammebetingelser

1. Økonomiplan 2025-28 for Råde kommune

Det har vært gjennomført et dialogseminar med utvidet formannskap i mai 2024. Dialogseminaret går over to dager hvor folkevalgte legger inn sine innspill til videre utvikling av kommunen.

Til behandling i desember legger kommunedirektøren fram forslag til økonomiplan med endringer i:

- Planlagt utvikling av netto driftsresultat
- Planlagt utvikling av disposisjonsfondet.
- Planlagt utvikling av gjeldsgrad

2. Rammebetingelser for økonomiplan 2025-28

Kommunedirektøren legger følgende rammebetingelser til grunn:

Stabile rammebetingelser

Kommunedirektøren legger til grunn at staten ikke vil foreta vesentlige endringer i kommunenes økonomiske rammebetingelser i perioden frem til 31.12.2028.

Inntektssystemet

Regjeringen legger opp til følgende vekst i frie inntekter for 2025 for landet:

Vekst i frie inntekter	5 150 000 000
Merkostnader til demografi	-2 500 000 000
Mindrekostnader til pensjon	450 000 000
Økt Handlingsrom	3 100 000 000

Beregnet økt handlingsrom for Råde kommune blir ut ifra kommunens kostnadsnøkkel er ca. kr 4 500 000,-.

Innenfor den samlede veksten i frie inntekter, er det i denne økonomiplanperioden ingen handlingsrom til tjenesteutvikling slik beregningen over tilsier.

Veksten i frie inntekter og «økt handlingsrom» dekker ikke kommunens reelle kostnadsøkninger i 2025 og Regjeringens satsinger/tilpasninger er derfor sterkt tilpasset på grunn av den pressede økonomien i kommunedirektørens forslag til budsjett.

Rammetilskuddet til kommunene er for 2025 beregnet ut fra det nye inntektssystemet.

Råde kommune kom dårligst ut i Østfold i årets statsbudsjett. Det er ulike årsaker til at veksten i frie inntekter varierer mellom kommunene, da den påvirkes av endringer i folketall og alderssammensetning, utslag fra inntektssystemet, som følge av kriteriedata, skjønnsmidler, veksttilskudd, distriktstilskudd, skattegrunnlag med videre. Råde kommune fikk en realøkning på 4,9%, mens snittet i Østfold var på 6,3%.

[Kommunal- og distriktsdepartementets budsjettforslag Prop. 1 S](#) og [Grønt hefte](#)

Regjeringen kom 01.11.24 ut med et [Proposisjon 1 S Tillegg 1 \(2024-2025\)](#) som økte Råde kommunes rammeoverføring med kr 6 mill. Dette er innarbeidet i kommunedirektørens forslag til økonomiplan.

Fra 2026 ser man en økning i forventede skatteinntekter og nedgang i inntektsutjevning, mens rammetilskuddet er stabilt.

Endringen i skatt og inntektsutjevning i 2026 har sammenheng med at det er en reduksjon i formuesskattesatsen og en sterkere inntektsutjevning skjer over en 2 års periode.

Skatteinntektene i 2025 vil delvis bestå av skatteinntekter fra to ulike skattegrunnlag. I modellen som legges til grunn for beregning av skatt og rammetilskudd, er det derfor brukt to ulike tilnærminger for skatteanslaget i 2025 og 2026.

For rammetilskudd uten inntektsutjevning, viser modellen at inntekten er stabil i perioden.

Kommunedirektøren legger til grunn at inntektssystemet vil være stabilt i perioden 2025-28.

Innslagspunktet for beregning av refusjoner for ressurskrevende tjenester justeres for lønnsvekst og innslagspunktet økes med kr 84 000 og er nå kr 1 692 000,-. Dette utgjør en mindreinntekt for Råde kommune på kr 1 092 000,- for 2025.

Frie inntekter

Råde kommune får i 2025 kr 596 463 000,- i form av skatt og rammetilskudd. Dette er en vekst fra RNB 2024 på 4,97%, tilsvarende kr 28,2 mill.

Kommunedirektøren har tidligere vært nødt til å gjøre egne beregninger av innbyggertall og befolkningsutvikling. Dette fordi registrerte beboerne på Nasjonalt ankomstsenter ligger inne i SSB sine tall for innbyggere i Råde kommune. I 2023 og 2024 ble Råde kommune trukket henholdsvis 17 og 12,7 millioner i rammetilskuddet som følge av dette. Dette gjør at det er utfordrende å beregne skatteinntekter og inntektsutjevning. For 2025 er kommunen ikke blitt trukket i rammetilskuddet, men det er usikkerhet til hvordan innbyggertallet vil være 01.01.2025 og hvilke konsekvenser det eventuelt får for skatteinntektene og inntektsutjevningen for 2025.

Kommunedirektøren har i økonomiplan 2025-28 videreført befolkningsvekstbasert anslag for frie inntekter. Dette betyr at kommunedirektøren i sitt forslag har lagt inn en forventet befolkningsvekst og en forventet skattevekst i planperioden. Dette er omtalt nærmere under «Befolkningsvekst» nedenfor.

Lønns- og prisvekst er hensyntatt i økonomiplan perioden. Kommunedirektøren har lagt inn en lønns- og prisvekst på inntekter på 4,1%, og på utgiftssiden er det lagt inn 3,1% i vekst. Dette for å videreføre kravet som tidligere år om effektivisering av ressursbruken. Men på grunn av den økonomiske situasjonen har virksomhetene i 2025 fått et effektiviseringskrav på 1,00%. Dette er 0,5% høyere enn tidligere år.

Renter

Norges bank har ikke endret styringsrenten i 2024. Styringsrenten er pr. 01.11.24, 4,50%.

I Pengepolitisk rapport september 2024 fra Norges Bank skriver de:

«Målet for pengepolitikken er en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2 prosent. Inflasjonsstyringen skal være fremoverskuende og fleksibel, slik at den kan bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting samt til å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser. De siste årene har vi hevet styringsrenten mye for å få prisveksten ned. Siden desember i fjor har renten ligget på 4,5 prosent. Renten har bidratt til å kjøle ned norsk økonomi og til å dempe prisveksten. Arbeidsledigheten har økt noe fra et lavt nivå. Prisveksten har avtatt mye fra toppen, men den underliggende prisveksten har ikke falt like mye, og vi venter at høy vekst i bedriftenes kostnader og svekkelsen av kronen vil bremse den videre nedgangen i prisveksten. Siden forrige rapport har prisveksten vært lavere enn ventet. Styringsrentene ute ser ut til å komme raskere ned. På den annen side har kronen svekket seg. Utviklingen i arbeidsmarkedet her hjemme har vært om lag som anslått i forrige rapport. Prognosen i denne rapporten indikerer en styringsrente som blir liggende på 4,5 prosent ut året, før den settes gradvis ned fra første kvartal 2025. Prognosen er lite endret fra forrige rapport, men indikerer en litt raskere nedgang i renten gjennom 2025. Den økonomiske veksten ventes å ta seg litt opp i årene fremover. Arbeidsledigheten vil trolig øke noe. Inflasjonen anslås å nærme seg 2 prosent mot slutten av 2027.»

Kommunedirektøren har lagt til grunn at styringsrenten vil være 4,5% ved utgangen av 2024. i 2025 er det lagt inn en forutsetning om at renten vil gå ned med 0,5%. Det er videre lagt til grunn at renten vil falle ytterligere 1,25% i perioden 2026-28 og renten vil da være 1,75% lavere enn dagens nivå i slutten av perioden.

Med dagens vedtatte investeringstakt og prognostisert rentenedgang, vil kommunens renteutgifter på investeringslån gå ned med kr 1,0 mill. og avdragsutgifter vil øke med kr 7,8 mill. fra 2024 til 2028.

Ved en eventuell renteendring utover det som er forutsatt i økonomiplanen, vil 1% renteendring, med utgangspunkt i gjeld pr 31.12.24, utgjøre ca. kr 4,1 mill. pr. år i mer-/mindreutgift på renteutgifter.

Tilsvarende vil 1% renteendring på bankinnskudd utgjøre ca. kr 1 mill. i mindreinntekt/merinntekt i helårseffekt på renteinntekter.

Finansforvaltningen

Råde kommune har pr dato ingen plassering i finansielle aktiva (aksjefond m.v.). Kommunen har i alle år hatt en lav risiko knyttet til finansforvaltningen. Sårbarheten ved svingninger i finansmarkedene vil være lav i kommende fireårsperiode.

Pensjonskostnader

Pensjonskostnadene har økt betydelig i 2025. Kostnadsøkningen på pensjon inkludert arbeidsgiveravgift, utgjør en økning på ca 10 millioner i 2025.

Kommunedirektøren legger til grunn stabile pensjonskostnader i perioden 2025-28.

Lønnsvekst

Lønnsvekst inklusivt overheng og glidninger fra 2024 til 2025 er 4,5%, dette er hensyntatt i budsjettet. Kommunedirektøren legger til grunn at lønnveksten vil ha noe lavere nivå i resten av planperioden og har lagt inn en lønnsvekst på 4,2% i 2026 og 3,7% i 2027 og 2028.

Kommunedirektøren benytter, som tidligere år, statsbudsjettets anslag i sitt forslag til økonomiplan.

Befolkningsvekst

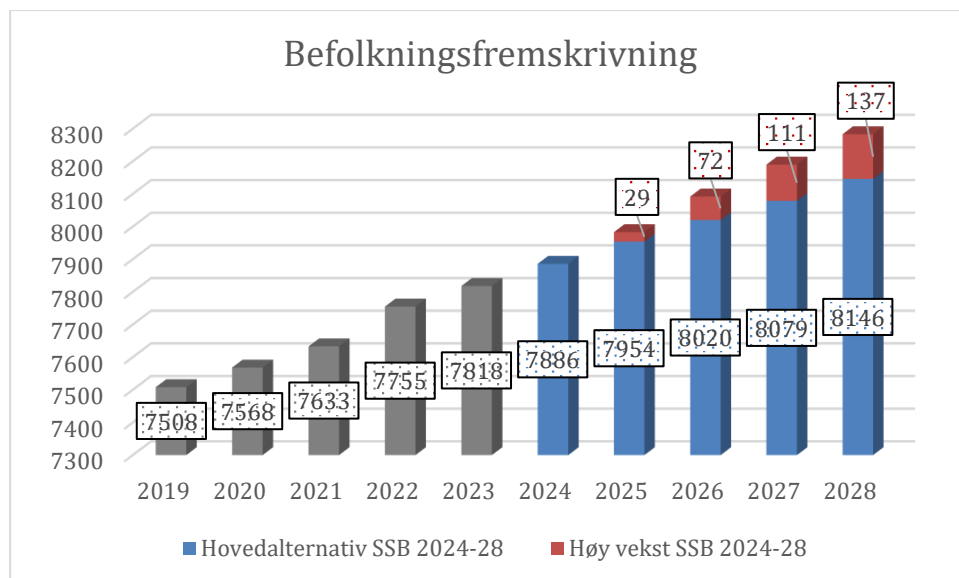
Kommunedirektøren har tidligere brukt SSB sin prognose for høy vekst som grunnlag for sine anslag for frie inntekter i planperioden. Boligutviklingen har gått noe langsommere enn tidligere antatt og det er derfor i planperioden 2025-28 lagt SSB sitt hovedalternativ til grunn for befolkningsvekst og anslag i frie inntekter.

Dette gir en gjennomsnittlig befolkningsvekst for Råde kommune i perioden på 0,8%.

Befolkningsveksten antas å øke mot 2030 med grunnlag i økt boligutvikling. Kommunen har lagt godt til rette for dette gjennom regulering av bolig- og næringsområder.

I diagrammet nedenfor er det lagt inn en oversikt over faktisk befolkning i 2019-2023, SSB sitt hovedalternativ for befolkningsframskriving samt endring ved høy vekst.

Syssetting

Antall arbeidsledige i Råde har gått opp det siste året, og vi ser at antall langtidsledige øker. Andelen av arbeidsstyrken som er helt ledige var på 2,6% i september 2024, og tallet for Østfold var 2,7%. Det er mulig å benytte tiltak og midlertidig lønnstilskudd i større grad, og det er kontinuerlig fokus på dette. NAV Råde har høsten 2024 igangsatt tverrfaglige internmøter med hensikt å jobbe mer effektivt på tvers av fagområdene, og sikre innbyggerne rett ytelse til rett tid. Dette tenker vi også vil bidra til mer effektiv og målrettet oppfølging for å få folk i arbeid.

På lik linje med resten av landet ser NAV Råde en økning i antall sykemeldte og mottakere av arbeidsavklaringspenger. Det er kontinuerlig fokus på hvordan sykemeldte kan få best mulig oppfølging, slik at de raskere kommer tilbake i jobb, og unngår å måtte søke arbeidsavklaringspenger, og derav opplever nedgang i inntekt.

Det er økende antall ungdom som tar kontakt med NAV, og flere av disse søker sosialhjelp fordi de står uten inntekt. Vi ser at når ungdomskontaktene tidlig kartlegger behov og iverksetter tiltak, kommer de unge raskere over i lønnet arbeid eller annen aktivitet. Det er en målsetning å sikre de unge kurs og utdanning, dersom det vurderes å være nødvendig for å komme i jobb.

Det er etablert et eget ungdomsteam ved NAV Råde. Teamet skal føle opp i tråd med ungdomsgarantien til NAV, og i tillegg har vi fått tilskuddsmidler fra Statsforvalteren til et prosjekt som heter "Råhjelp". Hensikten med prosjektet er å jobbe forebyggende med unge i aldersgruppen 13-30 år, og veilederne skal være til stede på arenaer hvor ungdom oppholder seg.

Antall sosialhjelpsmottakere har økt, og vi ser at det er flere unge som søker sosialhjelp fordi de har droppet ut av studier og står uten arbeid. Flyktningene som bosettes står også for noe av økingen i utgifter til sosialhjelp, fordi en del ikke går direkte til arbeid etter endt introduksjonsprogram. I tillegg har utgifter til etablering ved bosetting økt, behov for tannbehandling er stort, og generelt har levekostnadene økt. Dyrtid og økte levekostnader gjelder for alle, og vi ser oftere enn tidligere at personer som er i jobb og eier egen bolig i perioder søker sosialhjelp for å klare seg. For å redusere utgiftene til sosialhjelp er det kontinuerlig fokus på å vurdere rett ytelse, ha arbeidsrettet oppfølging og benytte NAV tiltak for å øke mulighetene for å komme i arbeid.

NAV Råde tilbyr økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning til innbyggerne i kommunen, og etterspørselen etter denne tjenesten har økt.

Sikkerhet og beredskapssituasjonen

I statsbudsjettet for 2025 sier regjeringen at: «Trygghet i folks hverdagsøkonomi må følges av trygghet i gatene, på skolen og ellers i nærmiljøet». I statsbudsjettet satses det tungt på å ta de organiserte kriminelle som skaper utrygghet og stjeler fra folk, næringsliv og det offentlige. Videre slår regjeringen fast at Krig i Europa preger budsjettforslaget også for 2025 med økt satsing på forsvaret. Norge har gått forbi Natos målsetting og vil i 2025 bruke 2,16% av BNP på forsvaret. For Råde kommune innebærer dette at vi må ha et særlig fokus på beredskap som en forsvarskommune med en stor militær flyplass i bygda. Økt aktivitet på flyplassen er allerede merkbart for innbyggerne. Dette ventes å øke ytterligere fremover. Det er også viktig at hver enkelt tar egenberedskap alvorlig og bidrar til å styrke Norges beredskap ved å ha god egenberedskap i tråd med nasjonale råd som alle har fått tilsendt i [brosjyren «Slik bidrar du til Norges beredskap»](#).

Krigen i Ukraina har ført til stor økning i ankomster til Nasjonalt ankomstsenter. Dette medfører stor belastning på helsetjenesten ved senteret, men det påvirker også Rådesamfunnet. Kommunens tjenester som barnehage, skole, fastlegetjenester, helse- og omsorgstjenester og sosialtjenester blir berørt på grunn av økt pågang. Situasjonen antas å ville vedvare, og arbeidet med bosetting av flyktninger vil også være viktig i 2025.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet sier i sin sikkerhetsvurdering for 2024 at «Slik verden er nå må norske virksomheter tenke sikkerhet i alt de gjør, og anbefaler blant annet å beskytte seg bedre digitalt, og å tenke sikkerhet i ansettelser, anskaffelser og ved eierskapsskifter». Det er nødvendig å fortsette arbeidet med informasjonssikring slik at kommunen til enhver tid er i stand til å ivareta sine grunnleggende funksjoner uten at informasjon og systemer kompromitteres.

Tjenesteutvikling og satsingsområder

Kommunedirektøren har vurdert utviklingen av eksisterende og nye tjenester ved utarbeidelse av økonomiplanen og har vektlagt følgende:

- Attraktive Råde
 - o Samarbeid og samskapning mellom innbyggere, frivillige, næringsliv, akademia og kommune
- Folkehelse
- Forebyggende arbeid
- Medarbeiderskap
 - o Nærværarbeid
- Innovasjon og digitalisering
- Fremtidens helsetjenester
 - o Forebyggende arbeid
 - o Trygghet i samspill mellom institusjon og hjem i forhold til behov
 - o Dreining fra institusjonstjeneste til trygghetsskapende tiltak, hvor innbygger bor lenge i eget hjem eller omsorgsbolig
 - o Velferdsteknologi
 - o Bygging av boliger i Øvre Langbråten
 - o Rehabilitering av Helsehuset
- Tilrettelegging for gjennomføring av sentrumsplanen for Karlshus

Råde kommunes attraktivitet er helt avgjørende for at kommunen skal kunne utvikle seg og ha ressurser til å løse nødvendige oppgaver. Gode tjenester og oppvekstvilkår for kommunes innbyggere, vil være sentrale faktorer for at folk velger å bosette seg i Råde. Råde kommune har som mål å intensivere innsatsen på dette området, og ønsker å fremme samhandling og samskapning med innbyggerne og næringsliv for å skape utvikling fremover. Nye bo-områder sentralt i kommunen bidrar til at kommunen vil fortsette å være attraktiv som bokommune. Det er viktig også å fortsette

utviklingen av kommunens tjenesteportefølje og service til innbyggere og næring, slik at de kommunale funksjonene bidrar til å øke kommunens attraktivitet ytterligere.

Strategiske folkehelseplan handler om planlegging med et helsefremmende og forebyggende perspektiv gjennom hele livsløpet. I planen fokuserer vi på innbyggerinvolvering og myndiggjøring, både for kommunens medarbeidere og innbyggere, for å nå målene. Kommunen jobber med dette gjennom Vi i Råde. Hovedmålet med planen er at vi skal utjevne sosiale helseforskjeller, derfor er det viktig at vi har et bevist forhold til folkehelse i arbeidet med å utvikle kommune fremover. Dette gjelder både ift å ta bærekraftige valg, utforming av planverket vårt og i samarbeid med næringsliv og frivillige. Snakker vi sammen, skaper vi sammen.

Det jobbes kontinuerlig med dreiningen av tjenester mot lavterskel og forebyggende innsats innenfor alle tjenesteområder. Dette innebærer blant annet at hverdagsmestring, friskliv og samarbeid med frivillige er viktige satsningsområder. Bruk av velferdsteknologi er også et satsning- og utviklingsområde hvor man blant annet gjennom teknologi vil kunne legge til rette slik at innbyggerne mestrer å leve i eget hjem lenger. Innenfor psykisk helse ønsker vi fremover å få flere over på lavterskeltilbud og etablere tjenester i egen kommune fremfor å kjøpe ekstern bistand.

Innenfor barnevernområdet er Råde kommune i slutfasen av samarbeidet med BUF-dir (Barn, unge og familiedirektoratet) i et veiledningsprosjekt over 2 år. Det er satt fokus på barnevernreform, ledelse, samhandling mellom nivåer og samhandling mellom politikk og administrasjon. Det er utarbeidet målbilder og internkontroll for å sikre høy kvalitet i tjenesten. Arbeidet med dette videreføres i 2025.

Ungdomsmiljøet i Råde generelt og enkeltbarn/elever som har behov for tettere oppfølging for å mestre hverdagen i skoler og barnehager er et prioritert satsningsområde i årene fremover. Hvordan vi tenker å jobbe med dette er nærmere beskrevet under tjenesteområdet oppvekst og levekår. Det er fortsatt et behov for økt voksentetthet i barne- og ungdomsskolene våre, og vi ser også en økende tendens til krav om oppfølging av enkeltbarn i barnehagene.

Våre medarbeidere er vår viktigste ressurs for å kunne nå målene i kommuneplan og å utvikle kommunen slik at vi står rustet i møte med morgendagens utfordringer. Råde kommune ønsker å legge til rette for kompetanseutvikling hos ledere og medarbeidere slik at vi utvikler en organisasjon med myndiggjorte medarbeidere som sammen med innbyggerne finner de gode løsninger for den enkelte og for Rådesamfunnet. Lederutviklingsprogrammet alle våre ledere har gjennomført legger grunnlag for felles kunnskap og kultur for å kunne identifisere, forstå og håndtere prosesser som skjer i endringsarbeid. Å ha felles kunnskap er avgjørende for å ha kraft til å drive utviklingsarbeid fremover. Vi må videreutvikle kultur og holdninger som gjør at alle ønsker å være på jobb og at medarbeidere gis rom for å utvikle seg, og har mot til å utforske, for utvikling handler om at man ikke har svaret, det må skape sammen med andre.

Fremtidens helsetjenester vil se vesentlig annerledes ut enn i dag. Med stor økning i spesielt antall eldre i kommunen, nye teknologiske muligheter og endringer i forventninger fra den eldre befolkningen, er det nødvendig å finne nye løsninger innenfor stramme økonomiske rammer. Velferdsteknologi og andre teknologiske løsninger kombinert med kompetente ansatte og god samhandling mellom innbygger og helsetjenestene gjør det mulig å finne trygge gode løsninger som gjør det mulig å bo godt i eget hjem med helseutfordringer, som tidligere kun har vært mulig å håndtere i institusjoner. Dette gi økt livskvalitet for behandlingstrengende innbyggere og gjør det mulig å håndtere økte helseutfordringer i kommunen.

Kommunen har i sine investeringsplaner fra inneværende planperiode flere store prosjekter de neste årene. For å opprettholde en bærekraftig økonomi fremover har kommunedirektøren måttet gjøre

en ny vurdering, dette da vi ser at byggekostnader og driftskostnader for ett nytt helsebygg vil bli en for stor belastning på kommunes økonomi. Kommunen vil fremover gjøre vurderinger knyttet til fremtidens helsetjenester ift. rehabilitering av det bygningsmassen vi har samt å dreie - helsetjenesten fra institusjonstjeneste til trygghetsskapende tiltak der hvor innbygger bor i eget hjem eller omsorgsbolig. Gevinstrealisering med velferdsteknologi vil gjøre at eldre kan bo trygt hjemme lengre.

Som følge av nye måter å se fremtidens helsetjenester på, vil også behovet for helsebygg endres. Behovet for institusjonsplasser forventes å bli redusert som følge av dette og eksisterende bygningsmasse i Helsehuset vil kunne omdisponeres, rehabiliteres og tilpasses de endrede behovene for institusjonsplasser.

Arbeidet med bygging av nye omsorgsboliger i Øvre Langbråten for beboere med utfordringer innen rus og psykisk helse vil fortsette gjennom 2025. Disse boligene er svært viktige for å frigjøre plass i helsehuset for å rehabilitere og omgjøre dette bygget til å være tilpasset fremtidens helsetjenester. For å se helheten av kommunens behov knyttet til bygningsmasse, er det viktig at det samtidig gjøres vurderinger av eksisterende formålsbygg. Dette for å se på fremtidige arealbehov og bruken av disse og mulig sambruk av både nye og eksisterende bygg. I tillegg må det gjøres en vurdering av fremtidige arealbehov for utvikling av kommunen.

Sentrumsutviklingen i Karlshus er særlig viktig som drivkraft for å skape et attraktivt Råde. Kommunen har en tilretteleggerrolle i arbeidet med gjennomføring av planen. Det er etablert et eget prosjekt i Smartbygda Råde, der kommune, næringsliv, akademia og innbyggere sammen setter fokus på hvordan utviklingen av sentrum best kan bidra til et levende sentrum med et yrende liv.

Tiltaksplaner

Kommunedirektøren har etter at statsbudsjettet for 2025 ble lagt frem, måttet gjøre nye vurderinger for å bedre den økonomiske situasjonen og skape en langsiktig bærekraftig økonomi. I kommunedirektørens forslag til økonomiplan 2025-28 har det vært nødvendig å legge inn et effektiviseringskrav på kr 5 000 000,- for 2025 og nye kr 5 000 000,- for 2026 som da gir en helårsvirkning på totalt kr 10 mill. fra 2026. Dette for å få en økonomiplan i balanse.

Som en del av effektiviseringskravet foreslår kommunedirektør nå at vi kun skal ha Klokkergården barnehage som kommunens barnehage tilbud fra høsten 2025. Det betyr at Saltnes barnehage opphører sin drift etter barnehageåret 24/25 (fra 1.august 2025).

Saltnes barnehage har over flere år hatt en nedgang i barnetallet, og fra august 2025 vil det kun være 18 barn som går i barnehagen før et eventuelt nytt barnehageopptak. Erfaringer fra barnehageopptaket i 2024, viste at det er få barn som nå søker seg til denne barnehagen, noe som gjør det økonomisk krevende å drifte denne barnehagen videre sett over tid. Klokkergården barnehage har på sin side også hatt en nedgang i barnetallet og det er mulighet til å øke antall barn der ved neste års barnehageopptak. Det betyr at kommunens samlede antall barnehageplasser i private og kommunale barnehager dekker behovet for å tilby plasser til barn fra Råde kommune. Vi har over tid hatt stor overkapasitet i våre barnehager, noe som har medført at vi har mange barn fra andre kommuner som søker seg plass i private barnehager i Råde. Det er nå 36 barn fra andre kommuner i de private barnehagene i Råde. Vi har et godt samarbeid med våre private barnehager ved barnehageopptak, hvor barn som bor i Råde kommune får førsteprioritet til plass i alle barnehager.

Ved å legge ned Saltnes barnehage vil kommunen redusere budsjettet med kr 2,65 mill. i 2025 og med en helårseffekt på kr 5,84 mill fra 2026. Det må samtidig tas høyde for at det ved neste barnehageopptak fra august 2025 og budsjettåret 2026 vil bli et økende antall barn i Klokkergården

barnehage som vil bety økt bemanning der, samt noe økt tilskudd til private barnehager avhengig av antall barn i private barnehager. Kommunedirektør tar høyde for dette med å foreløpig avsette kr 0,9 mill. i 2025 og kr 2,1 mill. i 2026 for kommende utgifter. Dette er et viktig grep for fremtiden da Saltnes barnehage pr nå er en dyr barnehage når utgiftene fordeles på relativt få barn. I tillegg har barnehagebygget til Saltnes barnehage stort behov for vedlikehold og rehabilitering, som vil medføre ekstra kostnader i årene fremover. Ved å videreføre driften ved Saltnes vil det få stor økonomisk betydning for fremtidige tilskudd til private barnehager, da kostander pr barn i kommunale barnehager er grunnlaget for tilskuddsberegning til de private barnehagene. Videre bruk av barnehagebygget i Saltnes vil vurderes i 2025.

Klokkergården barnehage driftes i dag i et bygg som har løpende vedlikeholdsbehov, noe som utfordrer kommunen økonomisk i fremtiden. Kommunedirektør har derfor startet arbeidet med å se på muligheten for å kunne etablere en ny kostnadseffektiv barnehage i løpet av planperioden. Kommunestyret vil i 2025 få en sak til behandling hvor det vil utredes mulige barnehagetomter hvor det ligger til rette for bygging av denne barnehagen.

Kommunedirektøren har jobbet sammen med virksomhetslederne og overordnet ledelse og gjort tverrfaglige vurdering av følgende tiltak som vil være mulige effektiviseringstiltak for planperioden.

- Salg av tjenester
- Gjennomgang av økonomisk støtte til lag, foreninger, enkeltpersoner og ideelle organisasjoner
- Gjennomgang av vertskommunesamarbeid
- Redusere sykefravær: Forventet effekt av nærværarbeidet og målet er å redusere fravær med 0,75% hvert år
- Avvikle kjøp av tjenester og drive i egen regi → og i tillegg selge plasser
- Vurdere endring av leirskoletilbud
- Tenke annerledes om fagarbeidere/assistent ressurser innen både oppvekst og helse
- Gjennomgang av lønnspolitiske retningslinjer

De overnevnte tiltak må konsekvensutredes i løpet av første halvdel av 2025. Kommunedirektøren mener at tiltakene samlet sett vil gi reduksjon som ivaretar effektiviseringskravene i perioden.

Det vil fortløpende bli vurdert om det må innarbeides nye tiltak grunnet utviklingen i økonomien. Det forutsettes at virksomhetene har en restriktiv bruk av midler og alltid ser etter de mest effektive og kostnadsbesparende løsningene.

3. Vi i Råde

«Vi i Råde» er vårt initiativ for å fremme innovasjon og utvikle nye arbeidsmetoder som styrker kommunens verdigrunnlag og holdninger. Kommunen ser etter nye tilnærminger for planlegging, utvikling og gjennomføring av kommunale tjenester. Dette arbeidet legger grunnlaget for en ny måte å tenke rundt kommunale tjenester sammen med innbyggerne. Resultatet har vært utviklingen av nye arbeidsmetoder som både øker effektiviteten og gir gevinster i form av tidsbesparelser, høyere kvalitet og en mer bærekraftig økonomi."

«Vi i Råde» fokuserer på å finne felles løsninger på morgendagens utfordringer. For å bygge en kultur for innovasjon, trenger vi et felles rammeverk som støtter arbeidet vårt. Råde kommune har derfor utviklet en innovasjonsstrategi som gir oss et solid grunnlag. Vi ønsker å være fremtidsrettede og i kontinuerlig utvikling, og ser at systematisk innovasjonsarbeid vil bidra til nye og bedre løsninger for våre innbyggere. Tiltakene vi iverksetter skal være nyskapende, nyttige og ha en reell verdi. Innovasjonsarbeid krever at vi har ledere og medarbeidere som er i stand til å lede prosesser. Vi har de seneste årene gjennomført lederutviklingsprogrammet; ledelse av prosesser for alle ledere i kommunen. Her får deltakerne økt kompetanse i å forstå og å lede prosesser. Denne kompetansen er helt avgjørende for å gi kraft til vårt videre utviklingsarbeidet med «Vi i Råde». Våre medarbeidere har den beste innsikten i tjenestenes utviklingsbehov og mulige alternative løsninger. Det er derfor viktig at de får muligheten til å omsette denne innsikten i konkrete tiltak som bidrar til endring og utvikling av både organisasjonen og tjenestetilbudet."

Smartbygda Råde

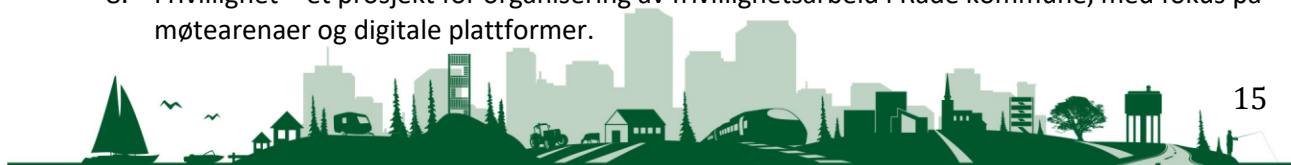
Smartbygda Råde er et samarbeid mellom Råde kommune, privat næringsliv, innbyggere og akademia, som ble startet opp i mai 2023. Målet med arbeidet er å skap nye forbedrede bærekraftige tjenester med innbyggerne, redusere kostnader og legge til rette for bærekraftig næringsutvikling

Det er inngått en 3-årig avtale med kompetansemiljøet Bjørk Innovation for å gi dette arbeidet mer kraft og ressurser. Gjennom samarbeidet legges det til rette for kompetanseutvikling og etablere felles arenaer for ideutveksling og samarbeider om bærekraftig utvikling

Arbeidet er organisert med en styringsgruppe og en programgruppe som består av deltakere fra kommunen, næringsliv, innbyggere og akademia.

Det er nå opprettet 8 prosjekter i Smartbygda-arbeidet:

1. Multibbygg/helsebygg - Fremtidens helsetjenester – et prosjekt for å planlegge fremtidens helsetjenester for innbyggerne, både digitalt og fysisk, med fokus på tjenesteutvikling og boformer. Prosjektet utvikles fra å ha fokus på helsebygg til å fokusere på fremtidens helsetjenester
2. Sentrum – et prosjekt for utvikling av et fremtidsrettet, levende sentrum i Karlshus
3. Mobilitet / sykkelbygda – et prosjekt for å tilrettelegge og utvikle et bærekraftig og godt mobilitetstilbud for Rådesamfunnet
4. Smart energi – et prosjekt for å etablere fornybar energiproduksjon og implementere løsninger på samfunnsnivå i husholdninger, næring, kommune og fritidsboliger
5. Digital innbyggerinvolvering – et prosjekt for å gjøre digital informasjon og dialog med kommunen enkelt og tilgjengelig, i universelle formater og i tråd med GDPR.
6. Sosial bærekraft / mental helse for unge – et prosjekt for å bedre den mentale helsen til unge i Rådesamfunnet
7. Blågrønn næring – et prosjekt for å utrede og utvikle blågrønne aktiviteter på land og i vann for Rådesamfunnet, i tråd med kystsoneplan og reguleringer
8. Frivillighet – et prosjekt for organisering av frivillighetsarbeid i Råde kommune, med fokus på møtarenaer og digitale plattformer.

SmartKom Østfold (SKØ)

SmartKom Østfold kommunene er et samarbeid mellom Hvaler, Skiptvet, Rakkestad, Aremark, Marker, Våler og Råde kommune. Mål er at vi er gjennom samarbeid om tjenesteutvikling og innovasjon vil gi økt verdiskaping for innbyggere og næringsliv i deltagernes kommuner.

I 2024 ble det startet opp et opplæringsprogram knyttet til innovasjon og utvikling for kommunenes medarbeidere. Gjennom dette programmet får deltakerne som skal drive innovasjonsarbeid i virksomhetene fremover, kjennskap til konkrete og praktiske verktøy og metoder de kan benytte i utviklingsarbeidet. Det å finne nye løsninger på ulike utfordringer preges av idemyldring og mange ulike forslag på løsninger. Erfaring viser at alt innovasjonsarbeidet trenger prosessledelse og struktur for at ideer skal omsettes i handling og aktiviteter som gir en gevinst. Økt kompetanse legger til rette for at flere medarbeidere nå kan lede prosesser i egen kommune og bidra i felleskap med medarbeidere fra de andre SKØ-kommunene. Arbeidet videreføres i 2025, med kunnskapspåfyll og trening for å utvikle arbeidet videre.

Heltidskultur

Råde kommune jobber kontinuerlig med å fremme en heltidskultur, spesielt innen helsesektoren. I løpet av 2024 har vi arbeidet målrettet med å forankre og involvere ansatte før innføringen av fleksibel turnus fra 1.mars 2025. Denne ordningen vil i første omgang omfatte tre avdelinger på Helsehuset, som vil gå fra 6 til 12 ukers turnus. Målet er å utvide denne ordningen til flere avdelinger, basert på de erfaringene vi gjør oss.

I løpet av 2024 har to virksomheter også startet med langvakter, på en virksomhet med hver tredje helg og en annen virksomhet med hver fjerde helg. Dette har vært en frivillig ordning, hvor flere ansatte har fått økt stillingsprosent på grunn av flere helgetimer. Prosjektet varer i ett år, og vi vil evaluere erfaringene for å se om vi oppnår ønsket effekt.

For å oppnå målet om flere heltidsstillinger og større stillinger blant ansatte innen helse- og omsorgsyrsket, vil Råde kommune fortsette å fokusere på følgende områder:

- Organisering og oppgavedeling (Helsehuset er med på TØRN bl.a.)
- Samarbeid og dialog (involvere ansatte og samarbeide med tillitsvalgte)
- Vurdere økonomiske incentiver

Ikke minst vil vi fortsette å fokusere på kvalitet i tjenesten, økt nærvær og tilstedeværelse blant ansatte gjennom gode arbeidsforhold, samt fremme et godt arbeidsmiljø som støtter trivsel og samarbeid. Ved å jobbe kontinuerlig med disse områdene, håper vi å skape en bærekraftig og attraktiv arbeidsplass for våre ansatte med flere hele stillinger, eller større stillingsprosent i tråd med heltidssatsningen.

Nærværarbeid

Nærværarbeidet er et av områdene fremover som vi gir økt kraft, dette da sykefravær er en av de største utfordringene knyttet til både kvalitet på tjenesten vi leverer, økonomi og arbeidsmiljø. Kultur og holdninger til nærvær er et viktig tema i dette arbeidet.

Kommunedirektøren jobber med å iverksette andre og nye tiltak som kan gi vesentlig redusert sykefravær og bedre kvalitet og effektivitet på tjenestene. Dette arbeidet gjøres i samarbeid med de ansatte, ledere og de ansattes organisasjoner, og vil fokusere særlig på følgende fire grunnleggende forhold:

- Kultur/holdninger
- Organisering
- Struktur
- Ledelse

Råde kommune har i mange år hatt et stabilt nærvær på om lag 90%. Imidlertid er det store variasjoner i nærværet mellom virksomhetene og avdelingene i kommunen. Det anslås at fravær i Råde kommune koster over 20 mill.kr. hvert år. Med dette som bakgrunn ble det for 2024 bevilget midler til å opprette en ny stilling til å arbeide særskilt med nærvær og fravær i Råde kommune. Nærværsrådgiver tiltrådte i august 2024. Høsten 2024 har vært brukt til kartlegging av nærvær- og fraværarbeidet i Råde kommune, bistå virksomhetene i nærværarbeid, etablere dialog og samarbeid med tilsvarende funksjoner i andre kommuner og privat næringsliv, samt utarbeide en plan for utvikling av nærværarbeidet i Råde kommune.

I 2025 vil nærværarbeidet fokusere særlig på følgende:

- Sette nærværarbeidet mer i system, der det ses i sammenheng med HMS-arbeidet som et kontinuerlig arbeid. I dette arbeidet vil det være aktuelt å etablere en partssammensatt arbeids/ prosjektgruppe med representanter fra arbeidsgiver, arbeidstaker, tillitsvalgt, verneombud, HR og BHT, som møtes regelmessig og jobber strukturert med dette.
- Sikre og forbedre er et godt, systematisk og helhetlig HMS-arbeid der vi ser sammenhengene i nærvær og fravær. Dette vil i praksis innebære at risikovurderinger, avvik, 10-faktorundersøkelsen, vernerunden, nærværarbeidet og annet som naturlig faller innunder dette, ses i sammenheng.
- Forankring av nærværarbeidet hos ledelsen, og sikre at ledere er godt rustet til å være gode ledere i nærværutfordringene og godt rustet til å ta de nødvendige samtaler.
- Videreføre arbeidet med Råde kommune som en helsefremmende arbeidsplass, som jobber forebyggende og aktivt med et arbeidsmiljø de ansatte ønsker å være en del av. Vi skal arbeide videre med gode, helsefremmende tiltak ansatte kan benytte seg av, og som kan forbedre livskvalitet, trivsel og evne til å mestre utfordringer/ belastninger i hverdagen. Dette vil bidra til å gjøre Råde kommune til en attraktiv arbeidsplass. Noen av de gode helsefremmende tiltakene vil ha økonomiske kostnader, men det vurderes at økt nærvær vil redusere fraværskostnadene vesentlig mer enn kostnadene til disse tiltakene.
- Klare forventninger til ledere og ansatte om å bidra til å redusere uønsket fravær, og retningslinjer for hvordan dette skal gjøres.
- Revidere rutinen for sykefravær med fokus på tettere og mer forpliktende oppfølging, for eksempel ved at leder er enda tettere og tidligere i gang med oppfølging av sykemeldte, ansatte forventes å være kjent med hva medvirkningsplikten innebærer, det ses nærmere på tiltak for ansatte som har hyppige fravær og det ses på permisjonsreglementet for permisjoner etter sykepengeåret.
- Områder som vil ha høyest prioritet er psykisk helse, muskel/ skjelettlidelser og kvinnehelse, da disse bidrar til mesteparten av sykefraværet både på lokalt og nasjonalt nivå. Det er på disse områdene vi vil legge inn helsefremmende tiltak som f.eks:
 - Fysisk aktivitet som trening i arbeidstiden, avtaler med treningssentre, bedriftsidretten etc.
 - Ergonomi
 - Kompetansepåfyll på aktuelle tema som emosjonelt arbeid, stresshåndtering, psykisk helse, vold og trusler, kvinnehelse mm.
 - Kurs i mindfulness og livsstyrketrening
 - Kurs i regi av Frisklivssentralen
 - Benytte "en bra dag på jobb" og/ eller ABC for bedre psykisk helse

Interkontroll

Internkontroll er en del av kommunens virksomhetsstyringssystem og har en viktig rolle med å sikre at lover og forskrifter etterleves i tråd med krav i kommuneloven § 25, som sier at internkontroll skal være systematisk og tilpasses virksomheten. Det har vært arbeidet systematisk med utvikling av internkontroll i kommunen i tråd med kommuneloven, og det er etablert et gjennomgående system for internkontroll for alle virksomheter og alle ansatte i Råde kommune. Dette systemet inneholder følgende funksjoner:

- **Kontrollmiljø.** Kontrollmiljø omfatter både fordeling av ansvar og holdninger i organisasjonen. Virksomhetslederne har fått delegert fra kommunedirektøren ansvar for internkontroll i egen virksomhet. Dette innebærer å utvikle og praktisere internkontroll som en del av den daglige driften og at internkontrollarbeid skal bygges på kommunens vedtatte verdier "Raushet, glede og respekt".
- **Risikovurdering.** Internkontroll i Råde kommune er risikobasert. Hensikten med risikovurderingen er å forebygge uønskede hendelser som kan ha konsekvenser for kommunens tjenester. Risikovurdering vil også gi grunnlag for å vurdere behovet for forbedringer i form av tiltak og prioritere hva som bør følges opp. Alle tjenesteområder i Råde kommune skal gjennomføre årlige ROS- analyser.
- **Kontrolltiltak.** Kontrollaktivitetene henger nøye sammen med risikovurderingen. De skal sikre at det settes i verk tiltak for å håndtere risikoene som kan hindre oppnåelse av virksomhetens målsettinger. Slike aktiviteter skal bidra til at prosesser og systemer fungerer som forutsatt. Kontrollaktiviteter består av forebyggende tiltak og avvikshåndtering.
- **Ledelsesoppfølging.** Resultatoppfølging og rapportering er en viktig del av virksomhetsstyring i kommunen. Ledelsens gjennomgang gjennomføres hvert år i januar for å evaluere året som gikk og planlegge nye internkontrollaktiviteter for neste periode. Årsberetning utarbeides hvert år og avgis senest 31.mars.
- **Rapportering** gir ledere på alle nivå et grunnlag for å vurdere kvaliteten på og effekten av etablert internkontroll. Etter at ledere på ulike nivåer har rapportert resultatet fra oppfølgingen av internkontrollen innenfor eget ansvarsområde, skal informasjon om status og tilstand for internkontrollen i kommunen som helhet sammenstilles og kommuniseres. Rapporteringen gjennomføres hvert tertial. Denne informasjonen benyttes i ledelsens styring og kontroll av virksomheten, og gir viktige innspill til læring og forbedring og dessuten til planleggingen av internkontrollen for neste periode.
- **Kommunikasjon og informasjon.** God kommunikasjon og strukturert dokumentasjon er en forutsetning for god internkontroll. Råde kommune bruker KSX som sitt verktøy i arbeidet med internkontroll. KSX er et elektronisk system som består av elektronisk dokumentbibliotek, årshjul, risikovurderings- og avviksmodul, som sikrer at tilstrekkelig og relevant informasjon er tilgjengelig til rett tid.

Internkontrollarbeid sikrer forbedring og effektivisering av alle prosesser i organisasjonen. Kontinuerlig forbedring handler om å etablere et tankesett og en metode i organisasjonen for å finne nye eller forbedrede måter å løse oppgavene på som er rimeligere, raskere og bedre enn slik vi løser oppgavene i dag. Hele organisasjonen jobber kontinuerlig med å effektivisere og søke etter andre og nye måter å løse oppgavene våre på, for å tilpasse oss fremtidens utfordringer. Vi erfarer at tverrfaglig samhandling, både mellom enheter og innbyggere, gir mer helhetlige tjenester.

Arbeidet med kontinuerlig forbedring handler i stor grad om å gjøre vurderinger knyttet til systematisk kvalitetsarbeid, tjenestenivå, økte inntekter, kjøp av tjenester, behovsvurderinger av stillinger i forhold til oppgaveløsning, samt å nyttiggjøre oss av digitalisering av arbeidsprosesser. Myndiggjøring av våre medarbeidere og tillit til de som utfører arbeidsprosessene, er helt sentralt i forbedringsarbeidet. De som kjenner behovene, er oftest de som kommer med de beste forslagene til forbedring. I utprøvingen av nye eller endrede måter å løse oppgavene på, er det helt nødvendig å akseptere at ikke alt vil være suksessfullt, men vi må ha mot til å tørre å prøve, for å finne de gode oppgaveløsningene sammen. Vår medarbeideres skaperkraft er ett av de viktigste verktøyene vi har, i møte med morgendagens utfordringer.

I 2025 vil vi i internkontrollarbeidet ha fokus på å operasjonalisere det etablerte internkontrollsystemet gjennomgående i hele organisasjonen. Det vil bli jobbet spesielt på ROS-

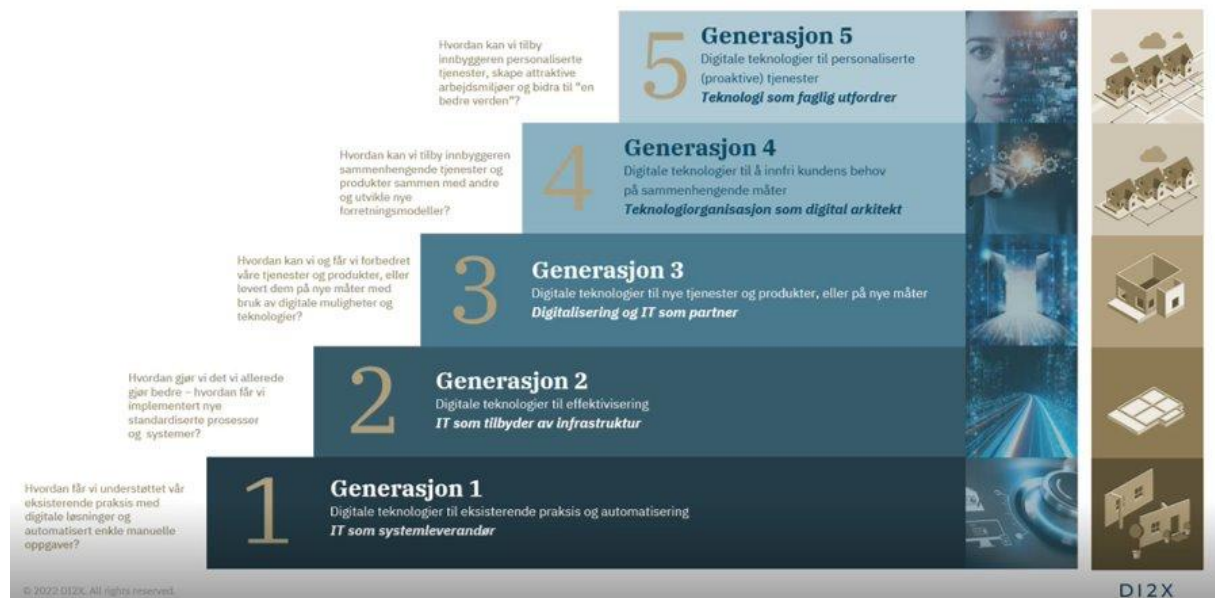
analyser, årshjul for internkontroll og at internkontrollen planlegges, gjennomføres, rapporteres og evalueres som beskrevet i de styrende dokumenter for internkontrollen.

Digitalisering

I kommunene blir tjenestene i større og større grad digitale. Digitaliseringen er med å forenkle og forbedre kommunens arbeidsprosesser med målsetting om at digitale løsninger skal være førstevalg for innbyggerne og kommunens medarbeidere.

Digitale løsninger er viktige i kommunens effektiviseringsarbeid. Alt som kan løses bedre og mer effektivt digitalt, skal digitaliseres. For å lykkes med digitaliseringsprosessene er det nødvendig å gi slipp på tradisjonelle måter for oppgaveløsning, der det finnes bedre og mer effektive måter å løse dette på gjennom bruk av digital teknologi. Det er også nødvendig å erstatte etablerte digitale løsninger med nye som i større grad legger til rette for samarbeid og samhandling på tvers av plattformer og fagsystemer. Slike løsninger vil bidra til å styrke dialogen med innbyggere og næringsliv i utviklingen av gode lokalsamfunn.

Toppledelsen i Råde kommune deltok i 2024 i «det digitale kompetanseløftet», arrangert av KS og DigiViken. Gjennom dette kompetanseløftet er det etablert ny forståelse for Råde kommunes nåværende digitale ståsted og hvordan kommunen må utvikles digitalt de neste årene. Vi vil arbeide med å utvikle oss i tråd med trinnene i den digitale kompetansetrappen:

Kilde: KS-programmet «Digital transformasjon»

I 2025 vil fokuset være på konsolidering på Generasjon 2 og få alle medarbeidere til dette nivået. I tillegg vil det på noen områder bli arbeidet med å komme opp til Generasjon 3. Det er viktig å få de aller fleste ansatte med oppover i trappen, slik at organisasjonen har felles kompetanse og forståelse for hvordan vi tenker og arbeider digitalt i Råde kommune. I arbeidet med konsolidering på Generasjon 2 vil vi særlig sette fokus på følgende:

- Sikre at alle ansatte har nødvendig digital kompetanse til å være med i digital samhandling
- Sikre at alle ansatte har tilgang til nødvendige digitale systemer og arbeidsflater
- Sikre at vi har nødvendige prosedyrer og standardiserte arbeidsprosesser

Råde kommune deltar både i digitaliseringsnettverkene «Digifin» og «DigiViken». Dette er kompetanse- og utviklingsarenaer for digitaliseringsarbeidet, og gir kommunene gode digitale løsninger for kommunale tjenesteytere og innbyggere. I investeringsbudsjettet for 2025 er det avsatt midler til digitalisering/automatisering, digital innbyggjerdiallog og velferdsteknologi. Innenfor velferdsteknologi ser vi at vi kan ta i bruk nye løsninger for flere personer enn vi har gjort til nå, både

innenfor mestrings og trygghetsteknologi. I utviklingen av fremtidens helsetjenester vil digitalisering og bruk av velferdsteknologi; både når innbyggerne bor hjemme og på institusjon, være svært viktig for å sikre godt tjenestetilbud med de tilgjengelige ressurser, uavhengig av hvor innbyggeren bor.

Det er helt nødvendig å ha stort fokus på digital sikkerhet. Det foregår hele tiden forsøk på datainnbrudd, og vi opplever et kappløp mellom stadig mer sofistikerte innbruddsforsøk og utvikling av systemer for å avdekke og hindre slike innbrudd. Det er derfor nødvendig å fortsette satsingen på datasikkerhet. Dette dreier seg dels om sikkerhetsprogramvare, brannmurer, tilgangsstyring og ikt-strategier, men også i stor grad om opplæring av ansatte til å kunne avsløre forsøk på datainnbrudd. All erfaring tilsier at de som forsøker å kompromittere kommunens data gjør lønnsomhetsvurderinger, og at satsing på datasikkerhet og kompetanse i datasikkerhet blant våre medarbeidere har stor sikkerhetsverdi.

Etablering av digitale saksbehandlingssystemer for byggesak og plansak blir sammen med nye digitale skjema en viktig digital satsing i 2025. Dette arbeidet er påbegynt i annet halvår av 2024, men forenklingene og mulighetene for innbyggere, søkere og saksbehandlere vil gradvis rulles i året som kommer. Da får søkere tilgang til digitale søknader og sjekklister fra Fellestjenester Bygg. Søkerne vil også kunne følge saken sin underveis i behandlingen. Saksbehandlerne får et mer oversiktlig og systematisk arbeidsverktøy hvor de kan fokusere på en trygg og korrekt behandling av hver sak.

Tidlig innsats for barn og unge

Gode skole- og barnehagemiljøer står sentralt i arbeidet med tidlig innsats. Det å skape trygge og inkluderende arenaer sammen med trygge voksne der barn oppholder seg, setter oss i posisjon til å komme tidlig inn i det forebyggende arbeidet. Sentralt i dette arbeidet står gode ledere og trygge ansatte, med øye for hver enkelt og et blikk for grupper av barn/elever. Vi har skoler og barnehager som bygger opp under tverrfaglig innsats, inviterer andre tjenester inn i vår utvikling og benytter seg av BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats) som felles plattform for å lykkes.

Som en del av det viktige arbeidet med BTI har Råde kommune i 2024 inngått en samarbeidsavtale med Helseidirektoratet og BUF-dir (Barn-, unge- og familiedirektoratet) om å delta i prosjekt "Tidlig inn". Samarbeidet vil foregå over 2 år. Fokusområdene er å få økt kompetanse til å avdekke utfordringer hos sårbare barn og familier knyttet til rus, psykisk helse og vold i nære relasjoner, så tidlig som mulig. Målgruppen er jordmortjenesten, helsestasjon, rus/psykiatri og andre tjenesteområder som i sin tjeneste møter gravide og småbarnsforeldre i rollen som ansatt. Råde kommune har også knyttet skolene, PPT, barnevern, kommunelege og barnehager inn i dette arbeidet for felles kompetanseheving.

Vi har flere prosjekter som bidrar til å skape trygge og inkluderende miljøer. Et av disse prosjektene er ungdomsteamet, som jobber målrettet med å støtte barn og unge. Teamet består av dedikerte fagpersoner som samarbeider tett med skoler, foreldre og andre relevante aktører for å sikre at ungdom får den hjelpen de trenger.

Overganger fra helsestasjon til barnehage, fra barnehage til barneskole, og fra barneskole til ungdomsskole er en viktig del av vårt arbeid. Ved å legge til rette for gode overganger sikrer vi at barn og unge opplever kontinuitet og trygghet i sine nye miljøer. Dette arbeidet innebærer tett samarbeid mellom ulike tjenester og institusjoner for å sikre en helhetlig oppfølging. Et tiltak i overgangene som ble innførte i 2023 er økt observasjonstid fra PP-tjenesten i læringsmiljøet i første del av 1. semester i 1. og 8. trinn. Dette for å være tett på, å kunne gi råd og veiledning knyttet til læringsmiljø og eventuelle utfordrende situasjoner. Vi begynner å se resultater av dette arbeidet ved å kunne redusere antall individualsaker mot å jobbe mer systemisk med læringsmiljøet. Dette arbeidet videreføres i 2025.

Aktiviteter på fritiden er en annen viktig del av tidlig innsats. Dette gjøres gjennom Allaktivitetshuset og i samarbeid med frivilligheten, lag og foreninger. Gjennom et variert tilbud av fritidsaktiviteter, får barn og unge muligheten til å utvikle sine interesser og ferdigheter. Dette bidrar til å styrke deres sosiale nettverk og fremme en positiv utvikling.

Vi vil fremover se på muligheter for å etablere en alternativ opplæringsarena som skal tilby et tilpasset læringsmiljø for elever som har behov dette. Ved å fokusere på praktisk læring, kreativitet og personlig utvikling av den enkelte, gir det rom for å utforske ulike interesser som kan bidra til en mer helhetlig og meningsfull utdanningsopplevelse.

De senere år har vi i Råde sett en negativ utvikling i vårt ungdomsmiljø som preger både skolehverdagen og fritiden til barn og unge. Vi iverksetter blant annet tiltak knyttet til enkeltelever og grupper, styrker bemanning, viderefører prosjekt ungdoms- og pårørendekontakt innenfor rusområdet og har startet prosjekt fritidskontakt hvor vi har en stilling som jobber miljøterapeutisk opp mot fritidsklubben for å møte ungdommen på fritiden. Se mer om dette under kommunalområdet oppvekst og levekår.

Næringsutvikling

Råde kommune er en næringsvennlig kommune, som gjennom strategier og arealplaner legger til rette for ivaretagelse av eksisterende bedrifters mulighet til å vokse, samtidig som det er tilrettelagt for etablering av nye bedrifter.

Gjennom Mosseregionen Interkommunale Politiske Råd (MIPR) samarbeider kommunene; Våler, Vestby, Moss og Råde på tvers av områder, herunder blant annet næringsutvikling. Vår felles Strategisk næringsplan 2023-2026 inneholder målsettinger for fremtidig næringsutvikling i regionen, her operasjonaliseres mål og strategier i våre kommuneplaner. Målet er at Mosseregionen skal være en foretrukken og attraktiv region for mennesker og bærekraftige bedrifter, men vekst i eksisterende bedrifter og at nye bedrifter ønsker å etablere seg.

Næringsutvikling er en sentral faktor i kommunes samfunnsutvikling, derfor er det viktig at vi har et nært samarbeid med næringslivet i kommunen.

Det er etablert fast samarbeid med Råde Næringsforening, her jobbes det med samarbeidstemaer som er viktige for både kommune og næringsliv. Her kan vi sammen skape de samhandlingsformer og arenaer som vi mener legger til rette for næringsutvikling i kommunen vår. Flere av prosjektene i Smart bygda utarbeides i nært samarbeid med næringen, dette gjelder blant annet mobilitet, smart energi og blågrønn næring.

Planarbeid

Kommunal planstrategi for Råde 2024-2027 belyser planbehovet for planperioden, og den setter dermed føringer for hvilke planer som skal utarbeides i perioden. Planstrategien legges frem for behandling til kommunestyre i desember 2024.

Kommunen arbeider med flere viktige planer, og noen av de mest sentrale som videreføres i 2025 er:

Kommuneplanen

Samfunnsdelen av kommuneplanen, som fastsetter mål og strategier, er vårt styrende dokument. Arealdelen av kommuneplanen ble godkjent i 2023. Denne delen beskriver hovedlinjene for arealbruk, samt retningslinjer og vilkår for nye tiltak og fremtidig arealbruk. Den legger også vekt på hvilke viktige hensyn som må ivaretas for en bærekraftig disponering av arealene fremover. Gjennom vedtak av planstrategien har kommunedirektøren foreslått at kommuneplanens samfunnsdel med arealstrategi og kommuneplanens arealdel skal gjennom en lett rullering i løpet av planperioden. Dette for å ivareta det utfordringsbildet som utpeker seg i planstrategien.

Områdereguleringsplan Karlshus

Kommunen har vedtatt å ha en aktiv tilretteleggingsrolle for gjennomføring av sentrumsplanen. Kommunen vil fremover arbeide med grunnnerverv for Nethusveien Vest slik at grunnlaget for en refusjonssak klargjøres og slik at de berørte kan varsles om de økonomiske konsekvenser det vil ha for dem når feltene blir bygd ut. Etter at uttalelser / innspill er mottatt vil det bli fremmet et forslag til refusjonsvedtak. Når et slik vedtak er fattet kan kommunen komme i gang med å bygge ut veien.

Å legge til rette for utbygging av Park 4 trinn 1 og 2 vil også stå sentralt i arbeidet med sentrumsplan. Dette er viktig for at utbyggere av spesifikke felt skal kunne få igangsettingstillatelse og brukstillatelse for sine prosjekter. Kommunen vil forsøke å skaffes tiltrede til eiendommen som er berørt av Park 4, enten ved frivillig avtale eller ved oppfølging av ekspropriasjonsvedtaket.

Utbyggere av Nethusveien Øst har avtale med kommunen som innebærer at kommunen skal bistå med grunnnerversarbeidet. Kommunen har kommet godt i gang med å vurdere pris/erstatning for de berørte tomtene. Grunnnerversarbeidet vil bli fulgt opp i tråd med det som er avtalt med utbygger.

I den grad utbyggere ønsker å inngå utbyggingsavtaler for å sikre gjennomføring av rekkefølgebestemmelsene uten selv å måtte gjennomføre tiltakene i sin helhet, vil kommunen inngå utbyggingsavtaler i tråd med forhandlingsmodellen. Forhandlingsmodellen skal bidra til å sikre likebehandling for å få etablert nødvendig infrastruktur slik planen angir.

Kulturminneplanen

Kulturminneplanen danner et solid grunnlag for å utvikle en handlingsplan. Handlingsplan utarbeides i 2025. Den vil tydeliggjøre verdivurderingene for de utvalgte kulturminnene, og forklare hvilke verdier som gjør at kommunen anser dem som bevaringsverdige.

Naturmangfoldplanen

Denne ble vedtatt før sommeren 2024. Planen inneholder informasjon om trusselfaktorer for artsmangfoldet, naturverdier i Råde, inngrepsfri natur og status for kartlegging. Det er også utarbeidet en kartløsning der man blant annet ser områder med høy, middels og lav verdi med tanke på naturmangfoldet. Planen inneholder til slutt en handlingsplan som har konkrete tiltak som kommunen skal jobbe med i årene fremover.

Klima- og miljøsatsing

Råde kommune tar klimautfordringen på alvor og jobber målrettet for å bli en miljøvennlig offentlig administrasjon. For oss betyr dette å ha et konstant fokus på klima i alle deler av vår drift, og alltid prioritere de mest miljøvennlige løsningene. Dette kan innebære å gjøre strategiske investeringer og nødvendige tilpasninger i både utstyr og arbeidsprosesser for å sikre at vi er så bærekraftige som mulig.

Ved å ta aktive valg som reduserer vår miljøbelastning, kan vi være en inspirerende pådriver for andre virksomheter som ønsker å ta et større klimaansvar. Råde kommune skal være en rollemodell for hvordan offentlig sektor kan lede vei mot et lavutslippssamfunn gjennom konkrete tiltak og kontinuerlig klimaforbedring.

Kommunen bruker FNs bærekraftsmål som rammeverk for lokale mål og strategier og har forpliktet seg til å la disse målene være styrende for samfunnsutviklingen. Kommunen tar ansvar for at denne utviklingen skjer på en måte som ivaretar både nåværende og fremtidige generasjoners muligheter

til gode liv. Kommuneplanens samfunnsdel baseres derfor på prinsippet om bærekraftig utvikling, som innebærer å balansere sosiale, økonomiske og miljømessige hensyn for å møte dagens behov uten å sette fremtidens ressurser i fare. Råde kommune arbeider aktivt for å bygge et robust, rettferdig og bærekraftig samfunn for alle.

Klima og miljø er derfor godt forankret i kommuneplanens samfunnsdel, med fokus på tre satsningsområder: *Leve hele livet i Råde*, *Attraktive Råde*, *Grønne Råde*. Disse områdene beskriver våre mål for fremtiden og hvordan vi ønsker at Råde-samfunnet skal utvikle seg. Særlig *Grønne Råde*, som omhandler klima og miljø, fastsetter mål og strategier for klima, klimatilpasning og naturmangfold. Råde kommune har også vedtatt en klima- og energiplan for å styre samfunnet mot klimamålene. For å sikre framgang utarbeider vi årlige klimabudsjett, som er en handlingsplan til klimaplanen som vedlegges kommunens økonomiplan og årsbudsjett. Klimabudsjettet synliggjør gjennomførte tiltak, planlagte tiltak, ansvarsfordeling og tiltakets forventede innvirkning på utslippene i kommunen. Det inkluderer også tiltak som bidrar til energibesparelser og tiltak som kan være vanskelig å tallfeste, men som likevel spiller en viktig rolle i klimaarbeidet.

Siden Råde kommune startet med klimabudsjett, har vi gjennomført en rekke klimavennlige tiltak for å redusere utslipp og styrke bærekraft. I 2021 ble de leasede kjøretøyene innen hjemmetjenesten og psykisk helse byttet ut med elbiler, og kommunen etablerte ladestasjoner ved både helsehuset og rådhuset. I løpet av 2024 ble hurtigladeren ved rådhuset ferdigstilt, og det ble opprettet fire nye ladepunkter ved teknisk lager. Teknisk drift og vedlikehold har også kjøpt inn fire elektriske biler, noe som bidrar til å redusere kommunens klimafotavtrykk på lang sikt.

For å fremme gåing og sykling forbedrer kommunen sykkelinfrastrukturen. Samtidig lånes elsykler og annet utstyr ut via BUA. Dette bidrar til økt fysisk aktivitet blant barn, unge og voksne uten at forbruket økes, og er i tråd med klimaplanens mål om å støtte gjenbruk og deling i lokalsamfunnet. Ringveien omsorgsboliger, som sto ferdig i 2024, er utstyrt med solceller og grunnvarme for økt klimaeffekt. Videre er kildesortering av matavfall innført, og en plan for å bli plastfri kommune vedtatt, med blant annet årlige strandryddedager for barneskolene.

I prosjektet Smartbygda Råde fokuseres det på mobilitet, energi, og bygg, blant annet gjennom elsykkelordning til ansatte og planlegging av et klimavennlig helsebygg. Disse prosjektene skal redusere utslipp og støtte bærekraftig utvikling i samfunnet, og vil bli videreført i klimabudsjettet for 2025.

Dersom dere ønsker mer detaljert informasjon om tiltakene, kan dere lese mer i kommunens klimabudsjett.

Miljø og klima er prioritert i Råde kommunes innkjøpsprosesser. Kommunen tilpasser anskaffelsene for å minimere skadelig miljøpåvirkning, slik at de bidrar til en mer bærekraftig utvikling. Dette er forankret i kommunens "Anskaffelsesstrategi 2021-24" og støttes av en tilhørende grønn veileder, som gir retningslinjer for miljøvennlige og klimavennlige innkjøp.

4. Råde 2028

Kommunedirektørens økonomiplan 2025-28 har som målsetting at Råde kommune skal ha følgende kjennetegn ved utgangen av 2028.

Råde kommune har en bærekraftig utvikling

Råde kommune har fokus på bærekraftig drift og tjenesteleveranse, og jobber kontinuerlig med omstilling og forbedring i tråd med FNs bærekraftsmål og innbyggernes skiftende behov. Bærekraftig utvikling innebærer å dekke dagens behov uten å svekke fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine.

Virksomhetene er veldrevne

Råde kommune skal drive sine virksomheter på en effektiv måte, levere gode tjenester til innbyggerne og ha en ansvarlig økonomistyring. Vi må kontinuerlig kunne omfordele ressursene våre for å møte fremtidige behov for tjenester.

Driftsøkonomien er under kontroll

Kommunedirektørens forslag til økonomiplan viser en resultatutvikling i perioden 2025-28, hvor netto driftsresultat går fra -6,2 mill. kroner i 2025 til +22,4 mill. kroner i 2028.

Dette gir en økonomiplan i balanse. Den er svak i første del av perioden, men styrkes i perioden og anses som tilfredsstillende. Økonomiplanen øker disposisjonsfondet med 24,3 mill. kroner i planperioden. Disposisjonsfondet planlegges å være 146 mill. kroner ved utgangen av 2028.

Selv om netto driftsresultat i økonomiplanen viser en økning mot slutten av perioden, er det fortsatt avgjørende å prioritere digitalisering og effektivisering av eksisterende tjenester. Dette vil gjøre det mulig å omdisponere kommunens ressurser for å møte fremtidens tjenestebehov.

Driftsøkonomien er negativ i første del av perioden og forbedrer seg med 28,6 millioner i planperioden. Netto driftsresultat er 2,46% ved utgangen av planperioden. Dette ligger over Teknisk beregningsutvalgs anbefaling på 1,75%.

Driftsøkonomien er god, men vil ikke tåle store svingninger eller store investeringer i perioden. Kommunedirektøren har gjennomgått alle investeringsprosjekter som ligger i økonomiplanen og kommer med sine tilrådinger under kapitelet om bærekraftig økonomi.

Lånegjelden er akseptabel

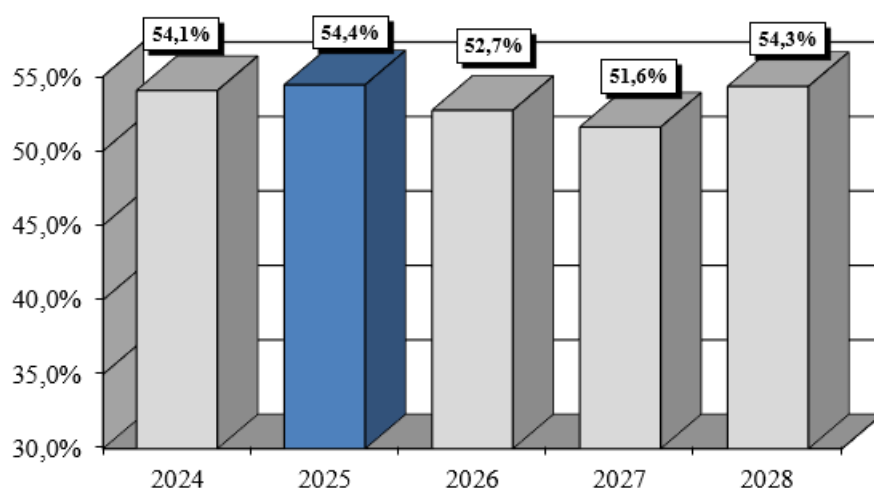
Kommunedirektørens forslag til økonomiplan innebærer en økning av netto investeringsgjeld fra 414 mill. kroner pr. 01.01.25 til 495 mill. kroner pr. 31.12.28. Eventuelle eksterne finansieringsbidrag til investeringer i perioden vil bidra til redusert investeringsgjeld og gjeldsgrad i 2028.

Kommunedirektøren legger så langt til grunn ekstern finansiering med 15,8 mill. kroner til investeringer i perioden. Dette gir en gjeldsgrad (netto investeringsgjeld) på 54,1% 01.01.25, og 54,3% 31.12.28. (Se investeringsplan og illustrasjon av utviklingen i gjeldsgraden nedenfor i saken).

Kommunedirektøren anser at foreslått investeringsplan gir en akseptabel gjeldsgrad ved utgangen av perioden.

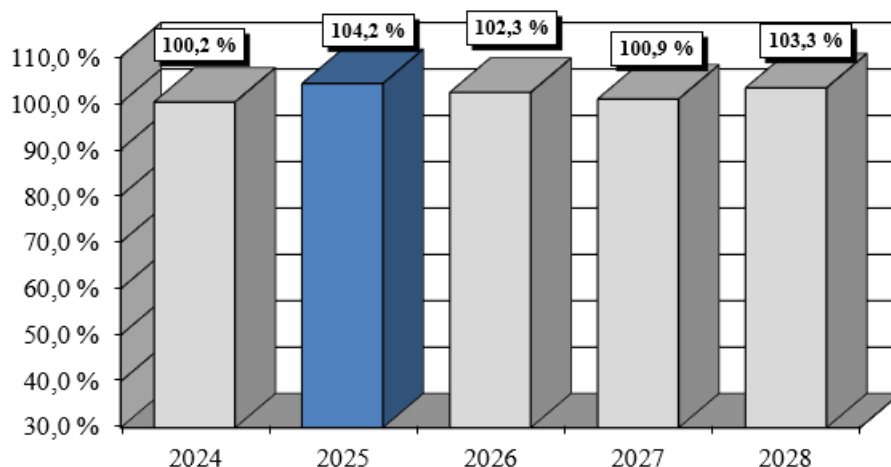
Utvikling i gjeldsgrad 2024 til 2028 (netto investeringsgjeld):

Investeringsgjeld i % av brutto driftsinntekter

(Netto investeringsgjeld = Langsiktig gjeld fratrasket startlån og investeringsgjeld til VA)

Det er i perioden 2025-28 lagt inn kr 48,2 mill. til investeringer i vann og avløp. I henhold til regler for selvkost og gebyrer på vann og avløp, begynner ikke kalkulatoriske renter og avskrivninger å løpe før prosjektet er ferdigstilt. Det betyr at fra lånet tas opp og frem til prosjektet er ferdig vil renter og avdrag belastes det ordinære driftsresultatet.

Utvikling i gjeldsgrad 2024-2028 (Investeringssgjeld inklusiv VA og Startlån):

Utvikling lånegjeld:

	2024	2025	2026	2027	2028
Langsiktig gjeld	767,5	849,8	867,5	887,6	941,7
Herav Husbanken - lån til videre utlån	156,7	172,8	188,3	203,1	217,3
Beregnet Investeringsgjeld til VA (selvkost)	197,0	233,1	232,2	230,6	229,0
Netto Investeringsgjeld	413,8	443,8	447,0	453,9	495,4

Eiendomsskatt på et moderat nivå

Råde kommune vil i planperioden få en økning av boligmasse i Karlshus sentrum og Strømnesåsen. Forventet økning i boligmassen er beregnet inn mot slutten av planperioden.

For 2025 foreslår kommunedirektøren å holde promillesats for kategoriene boliger og fritidseiendommer og for næring uendret på 2,00 promille. Dette er innarbeidet i økonomiplan 2025-28.

Kommunen har en tilfredsstillende vannforsyning og et velfungerende avløpssystem

Etablering av nye vann- og avløpsledninger til det meste av boligene og hyttene i kommunen, er ferdigstilt. I årene framover vil utbedringer og utskiftinger av gamle og dårlige ledninger bli prioritert.

Utvikling av gebyrer for vann og avløp grunnet høy utbyggingstakt

På grunn av høy utbyggingstakt øker gebyrene for vann og avløp betraktelig de neste årene. Fondsavsetningene ble oppbrukt i 2022. I forbindelse med at Movar har fått pålegg om nitrogenrensing på nytt renseanlegg på Fuglevik, har Råde kommune fått signaler om at kostnadene til Movar vil øke kraftig i planperioden. Dette gjenspeiles i økning i våre gebyrer både for vann og avløp. For at det ikke skal bli for store hopp i utviklingen av gebyrene har kommunedirektøren videreført løsning hvor kommunekassen, ved bruk av disposisjonsfond, brukes for å stabilisere økningen. Det vil da bli et fremførbart underskudd som vil bli dekket av gebyrene fra og med 2025 og som da vil tilbakeføres til disposisjonsfondet.

Kommunedirektørens forslag til gebyrsatser og utvikling i årsgebyr:

Årsgebyrer fra året før	2024	2025	2026	2027	2028
Vann	50,0 %	25,0 %	1,8 %	-0,2 %	-0,1 %
Avløp	25,0 %	25,0 %	6,3 %	4,7 %	1,9 %
Årsgebyr ved 150m ³ årlig forbruk - Vann	7 946	9 934	10 111	10 092	10 078
Årsgebyr ved 150m ³ årlig forbruk - Avløp	8 332	10 413	11 070	11 593	11 816

Snitt årsgebyrer for perioden er kr 21 277,- pr år

Bruk og utvikling av selvkostfond:

	2025		2026		2027		2028	
	avs/bruk	Saldo	avs/bruk	Saldo	avs/bruk	Saldo	avs/bruk	Saldo
Vann	1 940 000	- 9 280 000	2 684 000	- 6 596 000	3 146 000	- 3 450 000	2 505 000	- 945 000
Avløp	546 000	- 4 343 000	1 395 000	- 2 948 000	1 936 000	- 1 012 000	917 000	- 95 000

5. Økonomisk bærekraftvurdering

Økonomiplanen som kommunedirektøren legger frem, har positivt netto driftsresultat fra 2026. Disposisjonsfondet blir styrket i løpet av perioden. Økonomiplanen legger ikke opp til et stort investeringsnivå i perioden da økonomien ikke vil tåle store negative svingninger i utgiftsnivået, slik som store renteøkninger og nye brukere.

For å ha en bærekraftig økonomi bør netto driftsresultat være minst 1,75% (netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter), for å kunne møte fremtidens økonomiske utfordringer som f.eks. økt tjenesteproduksjon og økte rentekostnader. I 2028 er netto driftsresultat kr 22,5 mill. tilsvarende 2,46%. Hvis vi korrigerer netto driftsresultat for VA's tilbakebetaling til disposisjonsfondet, som omtalt på forrige side, vil netto driftsresultat være 2,09% i 2028.

Statsforvalteren anbefaler at vi bør ha et høyere netto driftsresultat enn Teknisk beregningsutvalg legger til grunn for en bærekraftig økonomi, og at netto driftsresultat med fordel bør være minst 3%. Kommunestyret har vedtatt at netto driftsresultat kan være 1% hvis disposisjonsfondet er minst 8% av netto driftsinntekter. Disposisjonsfondet er ved utgangen av 2028 146,0 mill. kroner og utgjør 16,0% av sum driftsinntekter.

Kommunestyret har bedt kommunedirektøren å utrede bygging av flere store prosjekter; boliger på Øvre Langbråten, Langhuset, eldretun og helsebygg. Alle prosjektene er tidligere lagt inn i investeringsplan, bortsett fra eldretun hvor forprosjektering er videreført til 2025. På grunn av kommunens økonomiske situasjon anbefaler kommunedirektøren at noen av investeringsprosjektene som tidligere har ligget inne, tas ut og at det ses på alternative løsninger.

Bygging av nytt helsehus vil gi et låneopptak på 337 mill. Med dagens rente vil det koste ca. 25 mill. i året i økte rente- og avdragskostnader. I tillegg vil det tilkomme utgifter til bemanning samt forvaltning, drift og vedlikehold. Når man legger den økonomiske situasjonen som følge av statsbudsjettet til grunn har Råde kommune ikke en bærekraftig økonomi til å klare en slik belastning.

Kommunedirektøren har på bakgrunn av den økonomiske utvikling av økonomien, vurdert at det ikke vil være mulig å bygge nytt helsebygg i 2027. Helsehuset slik det opprinnelig lå inne i investeringsplanen er derfor tatt ut og det er isteden lagt inn midler for en mulighetsstudie for gjenbruk og rehabilitering av dagens bygningsmasse. Det vil også i prosjektet fremtidens helsetjenester i Smartbygda Råde, ses på mer kostnadseffektive og fredtidsrettede helsetjenester som skal bidra til et mer aldersvennlig samfunn hvor våre innbyggere opplever trygghet ved å bo i eget hjem.

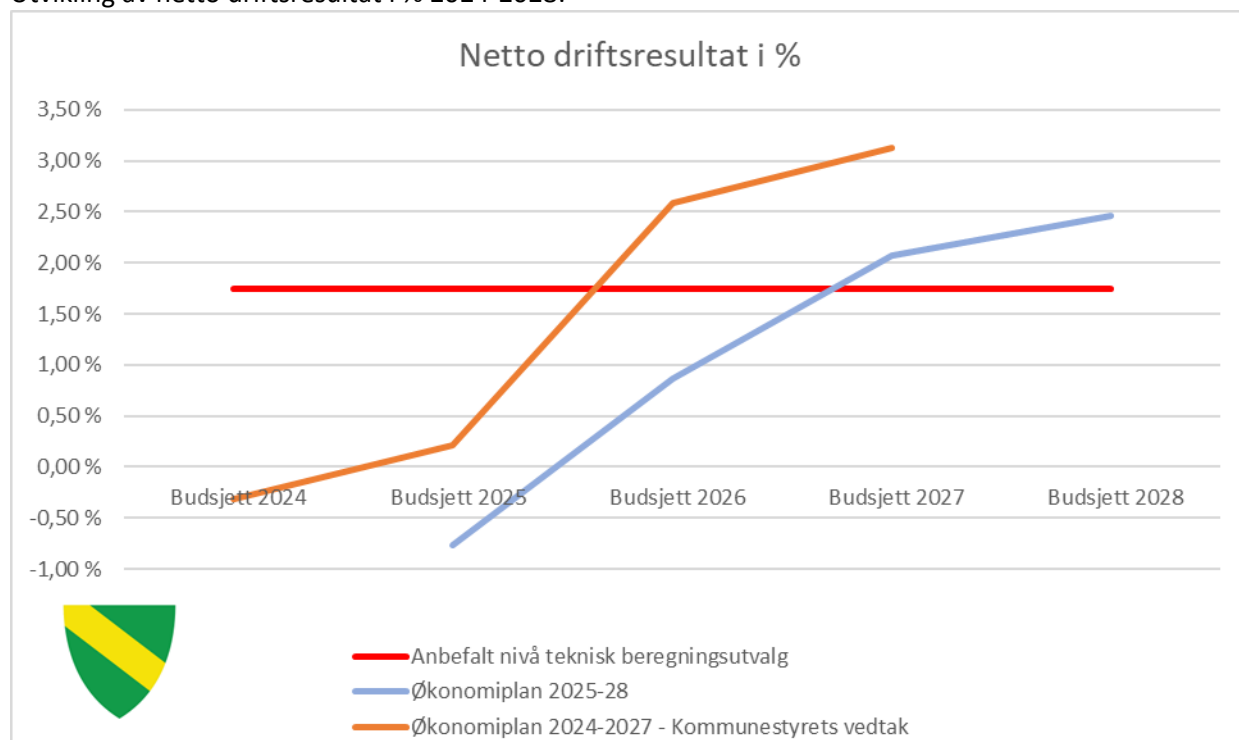
Statsforvalteren har gitt flere signaler til kommunene i forbindelse med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025. Kommunedirektøren har lagt disse til grunn i sitt arbeid med økonomiplanen. Nedenfor oppsummeres Statsforvalters anbefalinger:

- I tillegg til å oppnå gode driftsresultater, bør kommunene fokusere på sine disponible midler i fond. Fondsmidler fungerer som en viktig reserve, som gir mulighet til å håndtere svingninger i utgifter og inntekter på en kontrollert måte.
- Egenfinansierungsgraden er avgjørende for å styrke kommunenes økonomiske stilling og oppfordrer kommunene til å strebe etter å holde denne så høy som mulig.
- Langsiktig gjeld må holdes på et forsvarlig nivå. Kommunene bør i økonomiplanen tydeliggjøre en forsvarlig betjening av eksisterende og planlagt lånegjeld. Vi anbefaler at kommunene utarbeider oversikter som viser effektene av en renteoppgang på kort og mellomlang sikt, for å øke bevisstheten rundt mulige konsekvenser av gjeldsnivået.
- Kommunene oppfordres til å ha en bevisst og omforent holdning til hva som må, bør og kan gjøres, spesielt på investeringssiden. Vi anbefaler at kommunene utarbeider oversikter med en lengre tidshorisont enn det som kreves i økonomiplanen, for tidlig å kunne identifisere

nødvendige investeringer og deres konsekvenser. Dette krever gode planleggingsverktøy, nøyaktige befolkningsprognoser og aktiv bruk av disse.

Utvikling av netto driftsresultat i % 2024-2028:

6. Mottatte søknader

Råde kommune mottar hvert år flere søknader i forbindelse med budsjett-behandlingen. Nedenfor har kommunedirektøren omtalt de søknadene som har kommet inn. Hvilke som er lagt inn i budsjettet og hvilke som ikke er lagt inn.

Alle søknader finnes i vedlegg: Mottatte søknader for 2025.

Søknader lagt inn i økonomiplanen:

- Råde kirkelige fellesråd: Investeringsstilskudd, slokkeanlegg – Råde kirke, kr 2 873 000,- fordelt over 3 år 2026-27. (Vedtatt i investeringsplanen 2024)
- Råde kirkelige fellesråd: Investeringsstilskudd, Rehabilitering av tårn Råde kirke, kr 1 495 000,- år 2025. (Vedtatt i investeringsplanen i 2024)
- Råde kirkelige fellesråd: Investeringsstilskudd, Råde kirkegård, kr 400 000,- år 2025 (Vedtatt i investeringsplanen i 2024)
- Råde næringsforening: Søknad om driftsstøtte 2025, kr 150 000,-. Bevilget kr 50 000,-

Søknader ikke lagt inn i økonomiplanen:

- Fontenehuset: Søknad om økt driftstilskudd for 2025 på kr 400 000,-. I kommunedirektørs budsjettforslag er det i tråd med tidligere vedtak bevilget kr 150 000,- for 2025.
- DNT Vansjø: Søknad om midler til kart- og kulturskilting i Strømnesåsen – kr 40 000,-
- Saltnes Grendelag: Søknad om økonomisk støtte for 2025 - Saltnes ungdomsklubb – kr 150 000,-
- Saltnes Grendelag: Søknad om økonomisk støtte til underskudd på Saltholmen sommerfestival – ikke spesifisert søknadssum
- Saltnes Grendelag: Søknad om økonomisk støtte til etablering av «Mekkeklubb» ved grendehuset, ikke spesifisert søknadssum
- Tomb vgs: Tomb diskolfpark – søknad om støtte til kjøp av flishugger – inntil kr 150 000,-
- Råde IL: Søknad om ekstraordinær støtte til gjerde/omramming av gressbane – kr 150 000,-

7. Årsbudsjett 2025. Talldelen

Driftsbudsjettet 2025

Nedenfor gjengis utviklingen i netto driftsrammer med regnskap 2023, budsjett 2024 og budsjett 2025 for kommunens tjenesteområder.

Tjenesteområde	Regnskap 2023	Regulert budsjett 2024	Budsjett 2025
Politisk styring og kontroll	8 181 867	7 782 763	8 887 848
Helse, omsorg og rehabilitering	194 912 795	196 622 844	221 990 009
Oppvekst og levekår	275 431 978	271 985 869	286 968 064
Kommunedirektør m/staber	54 055 602	67 948 509	70 726 092
Miljø, plan og teknikk	44 060 967	31 686 031	37 472 455
Rammer, skatt og finans	-576 643 208	-576 026 016	-626 044 468
ALLE	0	0	0

«Økonomisk oversikt etter art – drift. 2023-2028»

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Rammetilskudd	-284 381 372	-319 394 000	-318 208 000	-304 488 000	-318 839 000	-333 696 000
Innteks- og formuesskatt	-254 619 480	-248 841 000	-278 255 000	-321 041 000	-333 790 000	-347 450 000
Eiendomsskatt	-28 391 830	-30 039 000	-30 475 000	-30 775 000	-31 075 000	-31 375 000
Andre skatteinntekter	-12 672	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-26 037 543	-540 000	-21 740 000	-14 290 000	-9 940 000	-8 440 000
Andre overføringer og tilskudd fra andre	-143 642 428	-87 373 461	-75 465 292	-78 135 792	-80 818 792	-83 454 792
Brukerbetalinger	-19 224 365	-18 101 450	-15 989 300	-18 925 000	-22 010 000	-25 154 000
Salgs- og leieinntekter	-54 589 294	-61 481 000	-75 053 000	-80 046 000	-83 234 000	-82 131 000
Sum driftsinntekter	-810 898 984	-765 769 911	-815 185 592	-847 700 792	-879 706 792	-911 700 792
Lønnsutgifter	368 911 045	357 301 900	380 121 500	386 500 100	398 422 600	409 350 100
Sosiale utgifter	90 566 658	95 077 083	107 496 706	109 313 594	107 051 512	113 272 912
Kjøp av varer og tjenester	242 620 285	226 968 141	243 673 618	252 076 993	262 038 493	270 272 993
Overføringer og tilskudd til andre	36 731 076	45 865 863	43 024 360	39 727 360	40 343 360	41 152 360
Avskrivninger	31 260 376	33 753 000	34 397 000	34 397 000	34 397 000	34 397 000
Sum driftsutgifter	770 089 440	758 965 987	808 713 184	822 015 047	842 252 965	868 445 365
Brutto driftsresultat	-40 809 544	-6 803 924	-6 472 408	-25 685 745	-37 453 827	-43 255 427
Renteinntekter	-10 686 367	-11 360 000	-13 640 000	-13 140 000	-12 640 000	-12 640 000
Utbytte	-644 962	0	0	0	0	0
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	3 091	0	0	0	0	0
Renteutgifter	25 814 889	33 390 000	35 615 000	37 422 000	36 293 000	36 173 000
Avdrag på lån	22 179 328	23 609 000	25 105 000	28 457 000	30 002 000	31 674 000
Netto finansutgifter	36 665 978	45 639 000	47 080 000	52 739 000	53 655 000	55 207 000
Motpost avskrivninger	31 260 376	33 753 000	34 397 000	34 397 000	34 397 000	34 397 000
Netto driftsresultat	-35 403 942	5 082 076	6 210 592	-7 343 745	-18 195 827	-22 445 427
Disponering eller dekning av netto driftsresultat:						
Overføring til investering	-136 503	-1 225 000	-19 275 000	-200 000	-200 000	-200 000
Avsetninger til bundne driftsfond	-11 355 776	-4 022 065	-3 566 489	-2 814 489	-46 000	-2 000
Bruk av bundne driftsfond	4 063 626	650 000	1 326 000	1 052 000	2 597 511	3 854 511
Avsetninger til disposisjonsfond	-27 975 289	0	-2 485 000	-5 381 256	-20 547 338	-26 097 938
Bruk av disposisjonsfond	0	9 679 141	30 211 081	0	0	0
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	-35 403 942	5 082 076	6 210 592	-7 343 745	-18 195 827	-22 445 427
Fremført til inndekning i senere år	0	0	0	0	0	0

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Utvikling av Disposisjonsfondet (mill kr)	131,4	121,7	94,0	99,4	119,9	146,0

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Utvikling av Netto driftsresultat i %	4,37 %	-0,66 %	-0,76 %	0,87 %	2,07 %	2,46 %

Spesifisering av de største avvikene mellom budsjett 2024 og budsjett 2025

Rammetilskudd	Nedgang 1,2 mill
Inntektsutjevningmidler	-kr 16 000 000
Rammeoverføringer	kr 14 900 000
Innteks- og formuekatt	Økning 29,4 mill
Innteks- og formuesskatt	kr 29 400 000
Andre overføringer og tilskudd fra staten	Økning 21,2 mill
Integreringstilskudd stat	kr 10 800 000
Andre statlige overføringer	kr 10 500 000
Overføringer og tilskudd fra andre	Nedgang 11,9 mill
Refusjon fra staten (Flyttet til Integreringstilskudd og andre statlige overføringer)	-kr 20 500 000
Salg av barnehageplass til andre kommuner	kr 3 900 000
Andre refusjoner fra staten	kr 4 600 000
Momskompensasjon	kr 200 000
Brukerbetaling	Nedgang 2,1 mill
Opphold innstusjon	kr 400 000
Brukerbetaling barnehage	-kr 1 100 000
Brukerbetaling SFO	-kr 1 300 000
Salgs- og leieinntekter	Økning 13,6 mill
Kommunale årsgebyr	kr 12 400 000
Leieinntekter kommunale bygg	kr 900 000
Lønn- og sosiale utgifter	Økning 35,2 mill
Lønnsvekst 2024 med overheng, prosjekstillinger og lønnsoppgjør 2025	kr 22 000 000
Vikarer, ekstrahjelp, overtid og annen lønn	kr 800 000
Pensjonsutgifter og arbeidsgiveravgift	kr 12 400 000
Kjøp av varer og tjenester	Økning 16,7 mill
Forbruksmateriell, matvarer, mv. - herunder samleposten andre driftskostnader	kr 1 500 000
Kurs og opplæringstiltak	-kr 700 000
Diverse tilskudd gitt i økonomiplan 2024-27	-kr 1 200 000
Strømkostnader	-kr 1 200 000
Kommunale eiendomsgebyr	kr 1 800 000
Kjøp av institusjonsplasser	-kr 2 400 000
Forsikringer, vakthold og sikring	kr 600 000
Lisenser, kontingenter og andre driftsavtaler	kr 2 100 000
Husleie, leie av biler og maskiner	kr 700 000
Vedlikehold kommunale bygg	kr 500 000
Kjøp fra MOVAR	kr 3 200 000
Avlastningstiltak	kr 1 900 000
Kjøp av tjenester fra andre kommuner	kr 1 900 000
Tilskudd og refusjoner private barnehager	kr 7 900 000
Driftstilskudd leger/fysioterapauter	kr 300 000
Overføringer og tilskudd til andre	nedgang 2,8 mill
Reserverte tilleggsbevilgninger	-kr 3 100 000
Tilskudd	-kr 600 000
Motpost Merverdiavgift	kr 200 000
Hjelpetiltak barnevern	kr 300 000
Bidrag sosial omsorg	kr 400 000
Renter og låneomkostninger	Økning 1,4 mill
Økte renteinntekter på utlån	kr 2 300 000
Økte rentekostnader	kr 2 200 000
Økte avdrag på lån	kr 1 500 000

8. Investeringer 2025-28

Nedenfor gjengis kommunedirektørens forslag til investeringsbudsjett for 2025 og investeringsplan for 2026-28.

De viktigste investeringene i 2025 er:

- Vann- og avløpsinvesteringer
- Digitalisering og velferdsteknologi
- Eiendomsutvikling (kjøp av eiendom)
- Gang- og sykkelvei Karlshus-Tomb
- Tusenårsplassen
- Prosjekter knyttet til SmartBygda Råde
- Områderegulering Karlshus - Offentlig infrastruktur

I investeringsplan 2026-28 har kommunedirektøren lagt inn prosjektene:

- Øvre Langbråten
- Rehabilitering av eksisterende helsebygg
- Langhuset/Kulturhus
- Digitaliseringsprosjekter

Kommunedirektøren vil i perioden også vurdere forarbeidet med 3 større prosjekter. Disse er ikke lagt inn i investeringsplanen:

- Bygging av eldretun, tilrettelagt bofellesskap – Ses i samarbeid med fremtidens helsetjenester.
- Barnehage
- Robuste boliger for vanskeligstilte

Langhus/Kulturhus:

Kostnadsrammen som ligger i investeringsplanen for bygging av Langhus/Kulturhus, vil ikke være tilstrekkelig for å gjennomføre prosjektet.

Kommunedirektøren har gjort vurderinger av alle investeringsprosjekter som ligger inne i investeringsplanen ved utarbeidelse av økonomiplanen for 2025-28. Og på bakgrunn av den økonomiske situasjonen er Langhuset flyttet til slutten av planperioden. Langhus/Kulturhus har blitt skjøvet frem i tid flere ganger og kommunedirektøren ber kommunestyret nå om å ta et standpunkt til om dette prosjektet skal gjennomføres eller om det skal tas ut av investeringsplanen. Dersom kommunestyre ønsker å videreføre planene om et Langhus må det gjøres en ny vurdering av kostnader til prosjektet.

Investeringsbudsjett 2025 og investeringsplan 2026-28:

	Ansvarlig virksomhet	2025				2026	2027	2028
		Totalt bevilget	Totalt bevilget ekskl MVA	Ubrukt bevilgning 2024 *	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning
Kommunedirektør og staber								
EK innskudd KLP	150	1 601 000	1 601 000		1 601 000			
IKT-investeringer - Generelle (omfatter flere områder)	151	875 000	700 000	200 000	500 000	1 400 000		
Digital byggesaksbehandling	151	500 000	400 000	400 000				
IKT utstyr for gjennomføring av valg	151	125 000	100 000		100 000			
Digitalisering Administrasjon/innbyggjerdialog	151	1 250 000	1 000 000	850 000	150 000			
Digitalisere skjemaer	151	250 000	200 000	200 000				
Gerica modul (saksbehandler- og kjernejournal) - Helse	151	391 250	313 000	313 000				
Interaktive skjermer - skolene	151	625 000	500 000		500 000	500 000	500 000	500 000
Digitalisering skoler	140	250 000	200 000		200 000	200 000	200 000	200 000
Prosjektutvikling - Smarbygda Råde	140	4 375 000	3 500 000		3 500 000			
Velferdsteknologi	140	500 000	400 000		400 000			
Nytt sykehjemsbygg/Helsehus/rehabilitering av helsehuset	140	1 250 000	1 000 000	1 000 000		400 000	400 000	400 000
Bygging av eldretun, tilrettelagt bofellesskap	140	250 000	200 000	200 000		1 500 000	2 000 000	20 000 000
Adgangskontroll	160	1 250 000	1 000 000		1 000 000	1 000 000	1 000 000	
Sette inn varmepumper på rådhuset for varme og kjøling	160					200 000		
Solskjermer rådhuset	160	500 000	400 000		400 000			
Råde Ungdomsskole								
Solskjermer administrasjonsfløyen - Ungdomsskolen	160	250 000	200 000		200 000			
Oppgradering av uteområde v/Råde ungdomsskole	140	1 487 500	1 190 000	190 000	1 000 000			
Rehabilitering av personalrom	152	562 500	450 000		450 000			
Nytt kjøleagregat på kjøleromet	152	125 000	100 000		100 000			
Oppvekst Karlshus								
Nye fronter og benkeplater på skolekjøkken	160	625 000	500 000	160 000	340 000			
Lekestativ klokkegården barnehage	153	500 000	400 000		400 000			
Oppgradering av uteområde inkl ballbinge		2 250 000	1 800 000		1 800 000			
Familie								
9-seter bil	155	-	-			1 000 000		
Helsehuset								
Takheis	158	312 500	250 000	250 000				
solavskjerming Karlshusjordet 4-6	160	625 000	500 000		500 000			
4 forsterkede dører på brun avdeling	160	250 000	200 000		200 000			
Nye møbler på Brun avdeling	158	-	-			200 000		
Oppgradering av fysiosalen	158	137 500	110 000		110 000			
Kjøøl til mors	158	687 500	550 000		550 000			
Hjelpemidler - Pasientløftere, sanutetsutstyr mv.	158	125 000	100 000		100 000	100 000	100 000	100 000
Storstua - Nye møbler - bord og stoler	158	-	-			200 000		
TFF								
Tjenestebil, 7-seter	159	660 000	660 000	660 000				
Takheis	159	312 500	250 000	200 000	50 000			
Teknisk:								
Karlshusskogen: Tur-/skiløype og HC-tilpasset turvei	160	577 500	462 000	462 000				
Tiltaksplan for Karlshusskogen	160	4 037 500	3 230 000	3 230 000				
Tiltak Elingstranda	160	2 500 000	2 000 000	2 000 000				
Tiltak Moltemyra	160	2 875 000	2 300 000	2 300 000				
Ny brygge på Sletterøyene	160	750 000	600 000	600 000				
Eiendomsutvikling	160	15 000 000	15 000 000	8 000 000	7 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000
Områderegulering Karlshus - Offentlig infrastruktur	160	21 343 750	19 075 000	19 075 000				
Rehabilitering av uteareal/parkering v/rådhuset	160	375 000	300 000	300 000				
Langhus Kulturhus	160	-	-				1 000 000	46 800 000
Trygg sykkelparkering	160	125 000	100 000	100 000				
Nye boliger - Øvre Langbråten	160	2 625 000	2 100 000	1 500 000	600 000	13 800 000	39 500 000	
Mast bredbånd/tele	160	625 000	500 000	500 000				
Dekke i Rådehallen	160	-	-			500 000		
Tiltak Eplehagen - nærområde og turløype	160	625 000	500 000	500 000				
Tusenårsplassen	160	8 500 000	6 800 000	5 500 000	1 300 000			
Badshue Elingstranda	160	375 000	300 000	300 000				
Bytte av lysarmatur	160	3 125 000	2 500 000		2 500 000	1 000 000		
Vaskemaskin renhold	160	187 500	150 000	150 000				
Elbil og søkeutstyr VA ledningsnett	160	950 000	950 000		950 000			
Ny veikantklipper	160	250 000	200 000		200 000			
12 Garasjeporter	160	433 500	400 000		400 000			
Nye dekk gravemaskin	160	130 000	120 000		120 000			

	Ansvarlig virksomhet	2025				2026	2027	2028
		Totalt bevilget	Totalt bevilget ekskl MVA	Ubrukt bevilgning 2024 *	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning	Ny bevilgning
Vei:								
Opparbeidelse av parkering ved pumpestomb	160	125 000	100 000	100 000				
Asfaltering av kommunale veier	160	1 875 000	1 500 000		1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Nye målere gatelys	160	1 000 000	800 000	450 000	350 000			
Utskiftning av armaturer gatelys - Led	160	875 000	700 000		700 000	700 000		
G/S vei (Tomb-Karlshus inkl kjøp av grunn)	160	5 812 500	4 650 000	4 650 000				
Kommunal infrastruktur Strømnesåsen	160	2 137 500	1 900 000	300 000	1 600 000			
Trafikksikkerhetsplan droppsone/fortau Andersrødveien	160	7 777 500	6 222 000	6 222 000				
Utskiftning av ledningsnett - Gatelys	160	625 000	500 000		500 000	500 000	500 000	500 000
Vann:								
Enebekk	160	700 000	700 000	350 000	350 000			
Ny vannledning Odinsvei, Torsvei, Øvre og Nedre Tingv.	160	2 800 000	2 800 000	2 800 000				
Vannmålere i knutepunkt - detektering av lekkasjer	160	200 000	200 000		200 000			
Kommunalt vann for Oven - Tasken	160	400 000	400 000		400 000			
Kommunalt vann Tomb Brygge - Akerbekken / Fv116	160	400 000	400 000		400 000			
Strømshaugfeltet	160	1 750 000	1 750 000	1 750 000				
Oppgradering av driftsovervåkingsanlegg	160	100 000	100 000	100 000				
Ny ringledning Tasken - E6	160	700 000	700 000	200 000	500 000			
Strømnesåsen - Tomb	160	9 584 900	9 584 900	9 584 900				
Avløp:								
Kommunalt spillvann for Oven - Tasken	160	400 000	400 000		400 000			
Spillvannsledninger, Tomb Brygge-Akerbekken/Fv116	160	400 000	400 000		400 000			
Strømshaugfeltet	160	5 050 000	5 050 000	5 050 000				
Enebekk	160	700 000	700 000	350 000	350 000			
Kombikummer stensrødfeltet	160	100 000	100 000	100 000				
Overløp pumpestasjon - Møreltrød	160	1 720 000	1 720 000	1 720 000				
Oppgradering av driftsovervåkingsanlegg	160	200 000	200 000	200 000				
Formyelse av 150m ledning ved Missingmyr	160	320 000	320 000	320 000				
Ny avløpsledning Tasken - E6	160	700 000	700 000		700 000			
Strømnesåsen - Tomb	160	9 584 900	9 584 900	9 584 900				
Utskiftningsplan pumpestasjoner	160	6 396 000	6 396 000	396 000	6 000 000	6 000 000		
Råde Kirkelige Fellesråd:								
Slokkeanlegg Råde kirke	150	-	-			958 000	958 000	958 000
Rehabilitering tårn Råde kirke	150	1 495 000	1 495 000		1 495 000			
Råde kirkegård		400 000	400 000		400 000			
SUM INVESTERINGER		152 640 300	136 833 800	93 367 800	43 466 000	46 658 000	62 658 000	85 958 000
Finansiering:		SUM	SUM	2025	2026	2027	2028	
Nye lån:			107 539 800	69 074 800	38 465 000	46 458 000	50 158 000	85 758 000
Ubrukte lånemidler			-					
Ubundet Kapitalfond:		6 251 000	4 650 000	1 601 000				
Bundet Kapitalfond:		268 000	268 000					
Bundne driftsfond:		-						
Disposisjonsfond:		-						
Overføring fra drift		19 275 000	19 075 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
Tilskudd fra andre		3 500 000	300 000	3 200 000	-	12 300 000		
Sum finansiering		-	136 833 800	93 367 800	43 466 000	46 658 000	62 658 000	85 958 000

Handlingsprogrammet 2025-28

Kommuneplanen er kommunens viktigste overordnede plan. Den styrer all planlegging i kommunen, og setter mål for Rådesamfunnets utvikling.

For å sikre at kommuneplanens hovedmål, delmål og strategier ivaretas i det øvrige arbeidet i kommunen er disse målsettingene utgangspunktet for arbeidet med handlingsprogrammet. I dette arbeidet har kommunedirektørens ledergruppe sammen med virksomhetslederne lagt til grunn målene i kommuneplanen når drift og utvikling er vurdert for 2025-28. Vedtatte verbalforslag vil også bli knyttet til målene i kommuneplanen for å sikre sammenheng mellom det vi gjør og ønsket utviklingsretning.

Handlingsprogrammet 2025 -28 bygger på satsingsområdene og målene i kommuneplanens samfunnsdel som ble vedtatt juni 2020. Satsingsområdene er en måte å organisere målene for fremtiden, og er med på å gi en ny retning til Rådesamfunnet. De gjennomgående temaene skal arbeides med på tvers av alle satsingsområdene.

Planen har følgende satsingsområder:

- «Leve hele livet i Råde»
- «Attraktive Råde»
- «Grønne Råde»

Gjennomgående temaer er:

- «Samhandling – Vi i Råde!»
- «Barn og unge»
- «Et trygt Råde»

Samlet sett jobber vi mot alle kommuneplanens målsettinger - *snakker vi sammen skaper vi sammen.*

Kommuneplan - Satsingsområder 2025-28

LEVE HELE LIVET I RÅDE

Hovedmål: I Råde har alle like muligheter gjennom samhandling, likeverd og felleskap.

Delmål: Råde er et raust og helsefremmende lokalsamfunn for alle.

Strategier:

1. Styrker samskaping og samhandling mellom kommunen og innbyggere, næringsliv, frivillig sektor samt andre offentlige myndigheter.
2. Har fokus på inkludering for å skape et varmere samfunn og motvirke ensomhet og utenforskap.
3. Fremmer aktivitet, frivillighet og deltakelse ved å engasjere lokalsamfunnet.
4. Videreutvikler og etablerer møteplasser og arenaer for, og på tvers av alle aldersgrupper.
5. Sikrer grøntområder, friluftsområder og infrastruktur som er tilgjengelig for alle, spesielt i strandsonen.
6. Arbeider for utjevning av sosial ulikhet.

Delmål: I Råde har alle et godt oppvekstmiljø.

Strategier:

1. Fremmer fellesskap, livskvalitet, psykisk- og fysisk helse.
2. Sikrer at barn og unge utvikler ferdigheter til å møte fremtiden ved å ha kvalitet og kompetanse i våre tjenester.
3. Sikrer et helhetlig, sammenhengende og tverrfaglig tjenestetilbud.
4. Er en positiv og trygg samhandlingsaktør for foresatte.
5. Legger til rette for uorganisert og organisert fritidsaktiviteter for alle barn og unge.

Delmål: I Råde har alle mulighet til å leve og bo selvstendig.

Strategier:

1. Sikrer tidlig innsats og forebyggende arbeid på tvers av kommunens tjenester.
2. Legger til rette for helhetlig oppfølging av innbyggere med utgangspunkt i de tjenester den enkelte har behov for.
3. Arbeider for at alle har mulighet til å mestre eget liv i eget hjem så lenge som mulig.
4. Involverer innbyggerne og legger vekt på deres ressurser og erfaringer.
5. Sikre gode muligheter for livslang læring og nødvendige ferdigheter.
6. Legger til rette for at det skal være trygt å bo og leve i Råde.

ATTRAKTIVE RÅDE

Hovedmål: Råde har en bærekraftig tettstedsutvikling som legger vekt på lokale muligheter og mangfold

Delmål: Råde er en næringsvennlig og attraktiv kommune for eksisterende og nye bedrifter og virksomheter

Strategier:

1. Legger til rette for bedrifter og virksomheter som ønsker å vokse, og stimulere til nyetableringer
2. Etablerer arenaer som stimulerer til samhandling og utvikling gjennom tillit og deling
3. Samarbeider aktivt om næringsutvikling med regionens næringslivsaktører
4. Stimulerer til digitalisering av tjenester for å sikre forutsigbart og effektivt kommunalt planarbeid og saksbehandling
5. Motiverer til et grønt skifte og smarte løsninger i eksisterende og nye bedrifter
6. Motiverer ungdom til å tilegne seg kompetanse som næringslivet etterspør
7. Motiverer næringslivet til å satse på ungdom og ta inn lærlinger

Delmål: Råde er en attraktiv bo- og besøkskommune.

Strategier:

1. Sikrer variasjon, kvalitet og kapasitet i boligbyggingen ved et balansert og bærekraftig bosettingsmønster
2. Utvikler boområder på tvers av generasjoner og kulturer
3. Sikrer utvikling og riktig disponering av kommunale boliger
4. Utvikler gode nærmiljøer og levende bygdesentra med gode kvaliteter
5. Legger til rette for opplevelsesbasert næring med fokus på lokal mat og drikke, kulturliv og friluftsliv som fremhever Råde sine kvaliteter.
6. Bidrar til utvikling av et transportsystem som er lett tilgjengelig, trygt, forutsigbart og miljøvennlig

Delmål: Råde har levende sentra som inviterer til aktivitet med tilbud for alle.

Strategier:

1. Etablerer, opprettholder og utvikler attraktive møteplasser som fremmer fysisk og sosial aktivitet med deltakelse på tvers av generasjoner og kulturer
2. Videreutvikler formålsbygg som møteplass for nærmiljøet
3. Bruker kulturminner og kulturmiljøer som en ressurs for verdiskapning og bærekraftig utvikling av kommunen
4. Tilrettelegger for et inkluderende mangfold av frivillige-, idretts- og kulturelle tiltak og aktiviteter
5. Bidrar til en enkel og trygg ferdsel for alle, og spesielt for myke trafikanter, mellom kommunens tettsteder

GRØNNE RÅDE

Hovedmål: I Råde har vi fokus på miljøet gjennom en balanse mellom tilrettelegging, utvikling og vern av våre ressurser.

Delmål: Råde er en klima- og miljøvennlig kommune

Strategier:

1. Gjøre det attraktivt å velge klimavennlige transportmidler
2. Legger vekt på klimavennlig tettstedsutvikling
3. Påvirker og tilrettelegger for miljøvennlige og bærekraftige løsninger i alle byggeprosjekter
4. Fremmer klimavennlige løsninger ved kommunale anskaffelser
5. Legger til rette for innbyggerinitiativ til nye former for delingsordninger og gjenbruk.
6. Sikrer bærekraftig vannforvaltning
7. Legger til rette for økt produksjon av fornybar energi og energieffektivisering

Delmål: Råde er klimatilpasset og har gode planer for å møte morgendagens klimaendringer

Strategier:

1. Tilpasser og sikrer bygda mot konsekvensene av ekstremnedbør og kombinasjonen av havnivåstigning og stormflo
2. Videreutvikler blågrønne løsninger og øker fokuset på arealutvikling som håndterer intens nedbør og overvann
3. Sikrer god infrastruktur for håndtering av vann og avløp i hele Råde
4. Utarbeider arealplaner med klimatilpasning som et førende prinsipp
5. Prioriterer klimatilpasning i alle kommunale byggeprosjekter
6. Pådriver for innovative tiltak som reduserer konsekvensene av klimaendringene i landbruket for å sikre samfunnets matfat

Delmål: I Råde har vi en bærekraftig forvaltning av våre naturressurser og arealer

Strategier:

1. Sikrer og ivaretar naturmangfoldet
2. Beskytter og knytter sammen store, sammenhengende naturområder og tilrettelegger for friluftsliv
3. Bruker og forvalter jordbruks-, skog-, mineral- og havressursene på en bærekraftig måte
4. Bekjemper fremmede, invaderende arter
5. Holder naturen fri for forurensning og forøpling
6. Ivaretar kystlandskapet for friluftsliv og opplevelse

Tjenesteområdene

Tjenesteområde Oppvekst og levekår

Tjenesteområdet omhandler:

Kommunalsjef oppvekst og levekår og rådgiver oppvekst og levekår

Oppvekst Karlshus: med Karlshus skole og SFO, samt Klokkegården barnehage.

Oppvekst Saltnes: med Spetalen skole og SFO, samt Saltnes barnehage.

Råde Ungdomsskole og kulturskole: med ungdomsskolen og kulturskolen

Virksomhet Familie: med helsestasjon og skolehelsetjenesten, barnevern, psykisk helse og rustjenester, styrket barnehagetilbud, PP-tjeneste samt kultur, fritid, bibliotek og frivillighet.

NAV: med statlig og kommunal myndighet.

Det legges vekt på et trygt og godt oppvekstmiljø med fokus på forebygging hvor alle opplever tilhørighet. Vi ønsker gode barnehager, en trygg skole og meningsfull fritid. Barn og unge skal gis muligheter til mestring og gode opplevelser i Råde.

Drift og utvikling 2026-28

De aller fleste barn og unge opplever å ha et trygt og godt skolemiljø og et godt fritidstilbud. Likevel er vi klar over at enkelte har det krevende både på skolen og på fritiden. Vi jobber mye med enkeltsaker og grupper for å løse dette på best mulig måte. Samtidig står vi overfor alvorlige utfordringer når enkeltelever er redde for å gå på skole eller delta på aktiviteter på fritiden.

Vi arbeider etter vår BTI-modell (Bedre Tverrfaglig Innsats), som sikrer en helhetlig og tverrfaglig tilnærming til både system- og enkeltsaker. Dette innebærer at fagfolk fra alle kommunens tjenesteområder som jobber med barn og unge, er involvert i arbeidet. Å bidra til å endre ungdommers atferd er både tidkrevende og ressurskrevende, og vi oppnår best resultater når vi samarbeider i team på tvers av flere tjenesteområder og i samarbeid med foresatte.

Ungdomsmiljøet i Råde vil også fremover kreve økt oppmerksomhet både i skoletiden og på fritiden. Ved ungdomsskolen har vi blant annet økt inspeksjonen i friminuttene, styrket bemanningen og introdusert flere aktiviteter i skolehverdagen. I tillegg vurderer vi muligheten for å etablere et eget ressursteam, alternative opplæringsarenaer og andre forebyggende tiltak, både små og store. Vi har et godt samarbeid med politiet, både i det forebyggende arbeidet, gjennom SLT-nettverket (Samordning av Lokale Rus- og Kriminalitetsforebyggende Tiltak) og i politirådet.

Videre er det helt avgjørende å etablere et godt samarbeid mellom skole og hjem, med FAU og andre lokale aktører som frivillige organisasjoner og næringslivet. Dette blir et særskilt fokusområde i det videre arbeidet, slik at vi sammen kan dra nytte av hverandres roller, kompetanse og muligheter for å gi alle barn og unge en best mulig hverdag.

Det er fortsatt behov for økt voksentetthet og oppfølging av enkeltbarn i skolene med særskilte behov for tilrettelagte tjenester. Dette krever at vi tilpasser skolehverdag for å legge til rette for en trygg arena for mestring og læring.

Vi ser av den seneste folkehelse rapporten at vi nå har økt andel elever som gjennomfører videregående skole fra 2018-2020 med 72% til 2020-2023 med 80% av elevene som gjennomfører.

Ut fra siste kommunebarometer som utgis av Kommunal Rapport, viser tallene at andelen som gjennomfører videregående skole i løpet av de siste 5 år nå er 86,84% for Råde kommune.

Kunstig intelligens (KI) nå etablert som et tilgjengelig og styrt verktøy for både elever, ansatte og ledere i Rådeskolen. Dette er gjort etter en foregangsmodell fra Randaberg kommune, hvor Råde og Moss kommune har jobbet sammen i arbeidet. Her benytte vi «chatboter» som bl.a. kan gi elever språkstøtte, legge til rette for klasseromssamarbeid og hjelp til kritisk tenking/kildevurderinger. I tillegg vil denne KI-plattformen kunne gi lærere gode forslag til kreative undervisningsopplegg i et konkret emne eller fagområde, samt mange andre bruksområder. Det er mulig å lese mer om dette her: [KI i Rådeskolen \(radeskolen.no\)](https://www.radeskolen.no)

Det er fortsatt en målsetning om at alle våre skoler skal bli sertifisert som dysleksivennlige skoler. Spetalens skole ble i 2024 sertifisert gjennom [Dysleksi Norge](https://www.dysleksi.no). Ved Karlshus skole og Råde Ungdomsskole gjenstår det noe arbeid før de kan bli sertifisert, vi viderefører målet om at begge skal bli sertifisert inn i 2025. Arbeidet er omfattende, det kreves at skolene har et gjennomarbeidet system som sikrer at alle elever ivaretas innenfor kriteriene. Dette skal i tillegg være tydelig for «alle» (foresatte, besøkende og andre) som oppholder seg på skolen at de trer inn på en dysleksivennlig arena.

Råde kommune ved Spetalen skole er prosjekteier for ett av de ti forsøkene i Norge innenfor [forsøkskommune-ordningen](#) initiert av KDD (kommunal- og distriktsdepartementet). Alle de 10 prosjektene har nasjonal interesse og vi vil samarbeide tett Utdanningsdirektoratet, KS og KDD i arbeidet. Prosjektet handler om å fritak fra den ordinære fag og timefordelingen hvor undervisningen skal ha større fokus på elevaktivitet og elevmedvirkning. Dette gir oss mulighet til å jobbe mer tverrfaglig, praktisk og på andre læringsarenaer enn i klasserommet. Forarbeidet er i gang og oppstart vil være fra skoleåret august 2025. Samtidig er det inngått samarbeidsavtale med Høyskolen i Østfold med alle våre tre skoler om en 3-åring felles kompetanseheving for alle ansatte i praktisk undervisning og uteskole.

Råde har tatt imot Ukrainske flyktninger og har en privat institusjon for enslige mindreårige som skal ha et fullverdig opplæringstilbud i våre skoler. Disse fordeler seg på både barne- og ungdomstrinnet. Velkomstkasse er allerede etablert på Karlshus barneskole og det samme blir nå etablert på Råde Ungdomsskole.

I økonomi- og handlingsplanen for 2025-2028 har Råde kommune lagt til rette for en omstrukturering av barnehagetilbudet med mål om å opprettholde bærekraftige tjenester. Planen innebærer at kommunen fra august 2025 viderefører kun én kommunal barnehage. Saltnes barnehage har opplevd nedgang i barnetallet, og anslaget viser at det kun vil være 18 barn som går i barnehagen fra høsten 2025, før et eventuelt nytt barnehageopptak. Dette lave barnetallet, kombinert med få nye søknader som opplevd ved opptaket i 2024, gjør driften økonomisk utfordrende på lang sikt. Ved å samle tilbudet i én kommunal barnehage, vil dette også bidra til å gi en noe mer kostnadseffektiv barnehagestruktur, noe som er vesentlig for å holde tilskudd til private barnehager på et akseptabelt nivå.

På den annen side har Klokkegården barnehage også merket en nedgang i barnetallet, men denne barnehagen har kapasitet til å øke antall barn ved fremtidige opptak. I tillegg ser man at mange barn fra nærliggende kommuner søker seg til private barnehager i Råde; per nå er det 36 barn fra andre kommuner i disse barnehagene. Kommunen har et godt samarbeid med de private barnehagene, og barn bosatt i Råde prioriteres ved opptak i alle barnehager i kommunen.

Denne omstruktureringen tar hensyn til både økonomiske realiteter og etterspørsel, og fokuserer på å opprettholde kvalitet og tilgjengelighet for barn i Råde.

Vi har over mange år hatt stabile fødselstall på mellom 60 og 65 barn, men for 2023 økte dette antallet til 88 barn. For 2024 er det prognoser på ca 50 nyfødte barn i kommunen. Dette betyr at vi har ledig kapasitet i barnehagene våre til å ivareta alle barn fra Råde kommune også fremover. I tråd med [barnehageplanen 2020-2024](#) mener kommunedirektør at det nå er riktig tidspunkt å samle den kommunale barnehagedriften til å omfatte kun Klokkegården barnehage.

Tilskudd til private barnehager øker i 2025 som følge av at vi har en dyr kommunal barnehagedrift knyttet til vedlikehold av gamle bygg og en nedgang i barnetallet. Samtidig skal kommunen kompensere for redusert foreldrebetaling fra kr 3.000 pr måned til kr 2.000 pr måned i både private og kommunale barnehager.

Råde kommune har fått gode systemer for å knytte psykisk helse-tjeneste tett på arbeidet med barn og unge. Vi erfarer at det er flere og stadig yngre barn med psykiske helseutfordringer både i skolen og på fritiden. Ungdomsteamet fra psykisk helse har etablert tilbud på Råde ungdomsskole, og vi viderefører prosjektet med en ungdoms- og pårørendekontakt som jobber inn mot 7-trinn ved barneskolene og videre oppfølging i ungdomskolen. I tillegg har vi startet et miljøterapeutisk tilbud med en fritidskontakt for barn og unge som jobber særlig opp mot fritidsklubben (huset). Innenfor tjenesten har vi et løpende fokus på å tilrettelegge for tjenester i egen kommune, fremfor å kjøpe tjenester fra eksterne tilbydere. Vi jobber kontinuerlig med å tilrettelegge for å få flere over på andre lavterskeltilbud i tråd med opptrappingsplanen for psykisk helse. Vi ser også på hvordan ressursene innen feltet psykisk helse og rus og andre tjenester kan brukes mer effektivt, for eksempel i form av nye måter å jobbe på, riktig oppgavedeling, hensiktsmessig bruk av teknologi og andre måter å organisere tjenestene på. Innenfor psykisk helse har vi utviklet en tilpasset variant av BTI-modellen som en samhandlingsmodell for voksne for å sikre at voksne opplever tidlig identifikasjon og koordinert oppfølging på tvers av tjenester og nivåer.

Per 1. november 2024 har vi bosatt 12 personer fra ulike land. Flere av disse har krav på et ordinært introduksjonsprogram som varer i tre år. NAV følger opp introduksjonsprogrammet og er ukentlig til stede på Moss Voksenopplæringscenter, hvor våre deltakere får sitt tilbud.

NAV er også aktivt ute hos næringslivet og bedrifter for å skaffe arbeidsplasser og praksisplasser. Vi opplever stor velvilje til å integrere flyktninger i arbeidslivet. Å få flyktninger over i arbeid eller videre skolegang er en viktig målsetning, og dette vil fortsatt være et sentralt satsningsområde i 2025.

Samarbeidet med lag og foreninger er et viktig satsningsområde fremover. Dette arbeidet vil også knyttes opp mot prosjektet frivillighet i Smart bygda hvor vi skal jobbe for å skape en bedre struktur i samarbeidet med frivilligheten og sammen vurdere mulige møtearenaer og hva vi trenger av digitale plattformer. Prosjektet er i oppstartfasen.

Tjenesteområde helse, omsorg og rehabilitering

Tjenesteområdet omhandler:

Kommunalsjef Helse, omsorg og rehabilitering, rådgiver Helse, omsorg og rehabilitering og kommuneoverlege. Oppgaver som er knyttet til kommuneoverlegen er for eksempel miljørettet helsevern og smittevern. I tillegg ligger ansvaret for fastlegene og private fysioterapeuter til området.

Virksomhet Helsehuset: består av sykehjemmet, hjemmebaserte tjenester dagavdeling og avdeling for fysio- ergoterapitjenester.

Virksomhet Tjenester for funksjonshemmede: består av Ringveien og Nor gård, dagaktivitetstilbud, brukerstyrt personlig assistanse (BPA), avlastning og støttekontakt

Virksomhet Nasjonalt ankomstsenteret: Helseavdelingen

Avdeling Tildelingskontoret: har ansvaret for tildeling av helse- og omsorgstjenester, boligkontor omsorgsstønning, egenandelbetaling, koordinerende enhet og skjenkebevilling. Her ligger også prosjektet Friskliv.

Det legges vekt på forebygging og fokuset med å fremme deltakelse av frivillighet og lokalmiljø. Vi skal disponere de ressursene vi har på en hensiktsmessig måte og sammen etablere trygge og gode helse- og omsorgstjenester til kommunens innbyggere

Drift og utvikling 2025-28

Forebyggende arbeid er et satsningsområde. Frisklivssentralen er i god drift og tilbudet vil utvikles videre i 2025. Frisklivssentralen er organisatorisk flyttet til tildelingskontoret for å bedre samhandling rundt innbyggere som søker tjenester og som kan ha nytte av et tilbud i frisklivssentralen som et alternativ til kommunale tjenester. Reformen "Bu trygt heime" er en reform som har forslag til satsninger for at innbyggere skal kunne bo lengst mulig i eget hjem. Et viktig satsningsområde her er forebygging av ensomhet og samarbeid med frivillige.

Arbeidet med å fremme tverrfaglig samarbeid mellom ulike avdelinger og virksomheter fortsetter i planperioden. Med dette ønsker vi å skape et helhetlig tilbud til innbyggerne, uavhengig av alder, diagnose eller funksjon. Ved å styrke samarbeidet på tvers av fagområder, kan vi sikre at våre innbyggere får den støtten de trenger for å kunne bo i eget hjem så lenge som mulig. Dette bidrar til økt livskvalitet og selvstendighet for alle i samfunnet.

Det har erfaringsmessig vært vanskelig å få kandidater til turnusfysioterapeut. Dette har vært utfordrende for tjenesten over tid og derfor bevilges det noen midler og stillingen endres fast til fysioterapiressursene fra 2025. Denne endringen gjør at vi kan bygge opp et mer stabilt tilbud, med økt fokus på forebyggende arbeid. Fysioterapitjenesten vil også gjennom dette bli tettere knyttet til hjemmesykepleien, med fokus på hverdagsmestring og selvstendighet i daglige aktiviteter.

Demensomsorgen er et viktig satsningsområde videre i planperioden. Med et økende antall innbyggere som rammes av demens, har kommunen styrket demensarbeidet i kommunen. Vi ønsker å være proaktive og tilby nødvendig støtte til personer med demens så tidlig som mulig. Dette inkluderer også støtte til pårørende, som nå kan oppleve å ha omsorgsbyrden alene for lenge, før de får hjelp fra kommunen. Vi ønsker å tilby tidlig intervensjon slik at innbyggerne kan bo hjemme lengst mulig. Det vil jobbes med pårørendestøtte gjennom fleksible avlastningstilbud, tilpassede dagsentertilbud og lignende tiltak. Kommunens hukommelsesteam, ledet av demenskoordinatoren, spiller en sentral rolle i tidlig kontakt og kartlegging, og det vil bli satset ytterligere på dette arbeidet fremover. Demenskoret har vært en suksess, og dette tiltaket vil videreføres i 2025.

Kommunen har en dekningsgrad på 14,3 % for heldøgnplasser til personer over 80 år, noe som er lavere enn i våre nabokommuner. Prognosene viser en økning i den eldre befolkningen, noe som vil øke behovet for døgnplasser. For å sikre at flest mulig kan bo hjemme lengst mulig, er arbeidet med velferdsteknologi i gang og blir et viktig satsningsområde for 2025.

Gjennom eget prosjekt i Smartbygda Råde er et forprosjekt for å planlegge fremtidens helsetjenester for innbyggerne startet opp. Opprinnelig var dette et prosjekt for å planlegge et nytt multibygghelsehus. Med bakgrunn i kommunens anstrengte økonomi og erkjennelsen av at de aller fleste ønsker å bo trygt hjemme så lenge som mulig, endrer dette prosjektet nå fokus fra å planlegge et helsebygg til å fokusere på hvordan fremtidens helsetjenester til innbyggerne; og særlig den eldre delen av befolkningen, bør utvikles. Regjeringen har i stortingsmelding 24(2022-2023) «Felleskap og mestring – Bo trygt hjemme», pekt på fire viktige innsatsområder for at eldre kan bo trygt hjemme og behovet for helse- og omsorgstjenester blir utsatt:

1. Levende lokalsamfunn
2. tilpasning av boliger og boligplanlegging
3. Kompetente og myndiggjorte medarbeidere
4. Trygghet for brukere og støtte til pårørende

Prosjektet vil ha disse fire innsatsområdene med som fundament for sitt arbeid med planlegging av fremtidens helsetjenester i Råde kommune. Innovative løsninger, nye boformer, teknologiske muligheter med velferdsteknologi, kompetanse og samhandling i Rådesamfunnet vil være viktige elementer å ta med inn i dette arbeidet. Det blir i den sammenheng viktig å utrede hvordan vi kan benytte dagens bygningsmasse i Helsehuset på nye måter som en viktig brikke i helsetjenestene. Det vil være nødvendig å se på hvordan dagens bygningsmasse best kan rehabiliteres og gjenbrukes som en del av fremtidens helsetjeneste i Råde kommune.

Bygging av nye boliger i Øvre Langbråten må gjennomføres før man kan starte endringsarbeidet i helsehuset. Det vil gi handlingsrom til å omdisponere bygningsmassen i helsehuset og gi beboere med utfordringer innen rus og psykisk helse et bedre tilpasset botilbud. Det er gjennomført en mulighetsstudie i Øvre Langbråten og dette arbeidet vil fortsette i 2025.

Omsorgsboliger til mennesker med nedsatt funksjonsevne i Ringveien er ferdigstilt og i drift. Prosjektet er gjennomført i god dialog med administrasjon, brukerrepresentanter og prosjektleder. Nor gård og Ringveien utgjør nå kommunens samlede bo- tilbud med heldøgns omsorgstjenester for mennesker med psykisk utviklingshemming. Kommunen har nå totalt 18 boliger til disse tjenestemottakerne, Ringveien fremstår pr i dag som en svært god og helt nødvendig etablering.

Prosjektet om heltidskultur vil videreføres i 2025. Lengre turnusvakter er under utprøving og fleksibel turnus vil ha sin oppstart i første tertial i 2025. Det vil også jobbes videre med å vurdere økning av stillinger ved ledighet i små stillinger.

Arbeidet med vurdering av brukerrettet tid vil fortsatt være et viktig satsningsområde i 2025. Vi har avsluttet innleie fra vikarbyråer og vil videreføre denne praksisen i 2025 for alle våre virksomheter. Råde kommunes nye nærværsgiver vil bidra til oppfølging av nærvær- og sykefraværsarbeidet, med mål om å øke nærværet i tiden fremover.

Kommunens helsetjeneste på Nasjonalt Ankomstsenter vil fortsette sitt viktige arbeid med å tilby forsvarlige helsetjenester til flyktninger og asylsøkere i 2025. Det er etablert et godt samarbeid med UDI, som har ansvaret for driften av senteret, og dette samarbeidet vil fortsette i året som kommer.

Tjenesteområde Miljø, plan, teknikk og eiendom

Tjenesteområdet omhandler:

Plan: plan- og miljørådgivning, kommuneplanlegging og folkehelsearbeid

Byggesak: Bygge- og delesaksbehandling

Kart og oppmåling: Oppmåling, matrikulering, seksjonering og kart og oppmålingsforretninger og oppdatering av kommunens kartverk

Vei, grønt, vann og avløp: Prosjektering, drift og vedlikehold av veier, grøntarealer og vann- og avløpsanlegg

Bygningsvedlikehold: Vedlikehold av kommunens formålsbygg og utleieboliger

Renhold: Renhold av kommunens formålsbygg

Eiendomsforvaltning: Planlegging og utvikling av kommunes bygningsmasse. Kjøp og salg

Vi prioriterer oppfølging av kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner, samtidig som vi sikrer grøntområder og friluftsområder for kommunens innbyggere. Vårt arbeid fokuserer på bærekraftig forvaltning av kommunens naturressurser. Vi ønsker å være en attraktiv kommune hvor både nye innbyggere og næringsliv ser muligheter for å etablere seg.

Drift og utvikling 2025-28

Tjenesteområdet har et bredt spekter av oppgaver og tjenester knyttet til kommunens plan-, drifts- og forvaltningsarbeid samt myndighetsutøvelse. Dette inkluderer utvikling, planlegging og utbygging av kommunale bygg, anlegg og teknisk infrastruktur.

I 2025 blir nytt elektronisk byggesakssystem og plansystem tatt i bruk sammen med nye hjemmeside og nye digitale skjema

Arbeidet startet i andre halvår av 2024, og forenklingene og de nye mulighetene for innbyggere, søkere og saksbehandlere vil gradvis bli tilgjengelige i løpet av det kommende året. Dette vil gjøre det enklere for innbyggere og næring å søke om tjenester, finne relevant informasjon, følge med i søknadsbehandlingen og være i dialog med søknadsbehandler.

Vi legger stor vekt på å følge opp kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner, samt å sikre grøntområder og friluftsområder for kommunens innbyggere. En av hovedoppgavene i de kommende årene vil være å utbedre eldre vann- og avløpsledninger og å tilrettelegge for infrastruktur med et miljøperspektiv. Kommunen har også et betydelig etterslep på vedlikehold av veier og bygninger, og utbedringsbehovene krever klare prioriteringer. Videre har omfanget av drift av kommunale veianlegg blitt betydelig øket ved etableringen av det nye store boligfeltet på Strømnesåsen.

I de kommende årene forventes et økt antall oppgaver knyttet til den nye kommuneplanens arealdel, inkludert forslag til private reguleringsplaner for nye utbyggingsområder. For å gjennomføre kommunale planer og sikre bredere involvering av ulike aktører, vil det bli nødvendig med klare prioriteringer fremover."

Andre aktuelle planer for kommende periode vil blant annet være områdereguleringsplan for Karlshus, kulturminneplan, plan for biologisk mangfold og klima- og energiplanen, dette er sentrale planer i utvikling av kommunens oppgaver fremover.

For å sikre at innbyggerne kan leve og bo selvstendig, er planlegging av boligtyper og plassering avgjørende. I kommunens arealplaner er det lagt til rette for ulike størrelser og typer boliger i Karlshus, som er kommunens områdesenter. Her er det korte avstander til nødvendige daglige tjenester for folk i alle aldre. I Saltnes, som fungerer som lokalsenter, finnes det hovedsakelig boliger som passer godt for familier. Der planlegges det for etablering av noe mer differensiert boligtilbud, men i mer begrenset omfang.

Sentrumsutviklingen er særlig viktig som drivkraft for å skape et attraktivt Råde. Gjennom vedtatt områdereguleringsplan, har kommunen utarbeidet krav og rammer til den fysiske utforming av sentrum og for å ivareta kommunens identitet samt å legge til rette for at sentrum kan utvikles til et hyggelig og attraktivt handels og boområde. Kommunen har god dialog med utbyggere for å utvikle sentrum gjennom oppfølging av planen. I Smartbygda Råde er det etablert et eget prosjekt for å bidra til realisering av ny sentrumsutvikling. Her arbeider Næringslivsforeningen, Universitet på Ås (NMBU), kommunen og grunneiere sammen for å skape engasjement og sette fart i utviklingen av Karlshus sentrum.

I kommuneplanens arealdel er det også lagt føringer for å bevare grøntområder og friluftsområder, samt å unngå nedbygging av de nære sjøområdene. Dette sikrer at allmennheten kan ferdes og oppholde seg i disse attraktive områdene. Planen inkluderer også sammenhengende grøntdrag og viktige turstier.

Karlshusskogen, Moltemyra og Ellingstranda er utpekt som prioriterte friluftsområder og gjøres mer attraktive og tilgjengelige for publikum. For hvert område er det laget egne tiltaksplaner. I Karlshusskogen er det anlagt en ny turvei som utgjør en rundløype på rundt 3 km. En del av løypen er tilrettelagt for rullestolbrukere, med belysning. Denne delen går fra parkeringsplassen ved Burumbråten til Amundbukta, hvor det også er tilrettelagt med en rullestolvennlig baderampe. Det pågår videre arbeid med å belyse de delene av turveien som ennå mangler lys. I sommer var det anbudskonkurranse på å etablere lysmaster og arbeidet har startet opp og forventes å ferdigstilles i slutten av 2024. I tilknytning til turløypen jobbes det med å forskjønne badeplassen ved Burumbråten. Her ønsker kommunen å plassere ut blant annet en baderampe, bord, benker og grill for opphold.

For å gjøre Moltemyra til et mer attraktivt friluftsområde for både barn, unge og voksne, pågår det arbeid med å etablere flere ulike tiltak. Blant tiltakene er en sykkelbane, gapahuk, grillplass, benker og en tuftepark. Arbeidet med å opparbeide grunnen, sykkelbanen og infrastrukturen er igangsatt. Arbeidene fortsetter videre i 2025.

Arealplaner/ reguleringsplaner som er bestemmende for utbygging er tilgjengelig på kommunen hjemmeside i kartportalen og via [Arealplaner.no](https://arealplaner.no) /planregister. Der ligger også nå forslag til nye arealplaner slik at berørte kan gå inn digitalt å se.

Strategisk næringsplan er et felles strategidokument for kommunene i Mosseregionen Interkommunale Politisk Råd; Råde, Moss, Våler og Vestby. Dokumentet beskriver kommunenes felles målsettinger for fremtidig næringsutvikling, samt hvordan kommunene plasserer seg i forhold til andre regioner når det kommer til ulike faktorer som påvirker næringslivet, som for eksempel geografisk lokasjon, andel inn- og utpendlere, osv.

I Råde kommune har vi mange lokale bedrifter som vi ønsker å ivareta og beholde. Gjennom kommuneplanens arealdel tilrettelegger vi for at disse bedriftene kan vokse ved å utvide

eksisterende næringsområder. Vi legger også til rette for nye bedrifter, både på eksisterende og nye næringsarealer. For utviklingen av Rådesamfunnet er det viktig at privat og offentlig sektor samarbeider. For å styrke dette samarbeidet arrangerer vi felles møter for å drøfte og avklare hvordan vi sammen kan etablere og utvikle gode ordninger for samhandling og samskaping.

Arbeidet med avtaler med grunneiere for å etablere gang og sykkelvei fra Tomb til boligfeltet på Strømnesåsen, vil fortsette. Det er inngått avtale om grunnerverv for gang - og sykkelveien for de fleste av eiendommene, med det gjenstår noen. Det pågår også felles forhandlinger om tilleggsareal for anleggsbelte. Når alle avtaler er inngått med de berørte grunneierne og finansieringen er avklart vil anbudskonkurranse for bygging kunne utføres. Om Østfold fylkeskommune kan bistå i finansieringen av byggingen, er fortsatt uavklar.

På Strømnesåsen er noen boliger blitt oppført. Boligområdet gir muligheter for en variert bygging av om lag 400 nye boenheter over flere år. For å få oppdaterte bestemmelser og tilpasninger av eksisterende reguleringsplan for boligområdet, er det påbegynt en mindre revidering av reguleringsplanen.

Trafikksikkerhetsplan inneholder flere viktige tiltak. Et av prosjektene er droppsone ved Spetalen skole og fortau langs Andersrødveien. Dette prosjektet er igangsatt, anbud er tildelt og det er i investeringsbudsjettet for 2024/25 avsatt midler til bygging av droppsonen og fortauet i henhold til gjeldene reguleringsplan.

Råde er en bygd med en rik kulturhistorie og spor etter bosettinger som strekker seg flere tusen år tilbake. Et gunstig klima og rike naturressurser har gjort Råde til et attraktivt sted å leve gjennom tidene. Pilegrimsleden som går gjennom Råde, strekker seg over 12 km og fører vandrere gjennom et vakkert kulturlandskap langs raet fra grensen til Sarpsborg og videre til Moss. Langs leden er flere kulturminner godt skiltet, blant annet de imponerende steinringene på Lundebø, middelalderkirken i Råde, gamle gravhauger, samt krigsminnene i Sognslunden. Råde kommune ivaretar vedlikeholdet av disse kulturminnene og pilegrimsleden, i samarbeid med grunneiere og foreninger som bidrar til skjøtselen av dette historiske landskapet.

Arbeidet med kommunedelplan for kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap pågår. Asplan Viak er engasjert av kommunen og har foretatt kulturminneregistering av utvalgte SEFRAX-bygninger i kommunen. Dette er gjort for å kunne gjennomføre en verdivurdering av bygningene. Av høringssvarene fra 1. gangs høring og offentlig ettersyn ble det klart at det må utarbeides en handlingsdel til planen før den legges ut til 2. gangs høring og offentlig ettersyn. Det er ønskelig at Asplan Viak påtar seg det arbeidet og det vil fortsette i 2025.

Råde kommune tar klimautfordringene på alvor og arbeider aktivt med klima- og miljøspørsmål i kommunens planlegging, drift og forvaltning. Gjennom kommunens klimaplan forplikter vi oss til å bidra til reduserte klimagassutslipp og en bærekraftig utvikling i Råde-samfunnet. For å nå disse målene utarbeider vi årlige klimabudsjetter som synliggjør hvilke tiltak og innsatsområder som prioriteres for å oppnå klimamålene. Klimabudsjettet fungerer som et sentralt styringsverktøy i kommunens arbeid for utslippskutt og bidrar til å følge opp og tydeliggjøre fremdriften i klima- og miljøarbeidet.

Kommunedirektør m/staber

Tjenesteområdet omhandler:

Kommunedirektør: Kommunedirektøren har det overordnede ansvaret for å iverksette kommunestyrets vedtak og gjennomføre den daglige driften av kommunen

Stab Økonomi: Budsjett, økonomioppfølging, regnskap, kommunal fakturering, eiendomsskatt, innfordring, innkjøp, lønn, sykelønnsrefusjoner og ferie- og fraværsregistrering.

Stab Kompetanse og Utvikling: Kommunikasjon, telefoni, resepsjon, dokumentasjon og arkiv, HR og nærvær, innovasjon, IKT, politisk sekretariat, valg, internkontroll og beredskap

Drift og utvikling 2025-28

Kommunedirektør, kommunalsjefer og stabsledere arbeider tett sammen i arbeidet med overordnet ledelse av Råde kommune, for å sikre at kommunen utvikles i tråd kommuneplanen, innbyggernes behov og de økonomiske forutsetningene som ligger til grunn. Stabene har ansvar for kommunens overordnede administrative funksjoner, og samhandler bredt med alle kommunens virksomheter, og legger til rette for at virksomhetene kan fylle sine funksjoner i tråd med vedtatte målsettinger og omgivelsenes forventninger. I tillegg har stabene ansvar for kommunens overordnede og gjennomgående administrative systemer; slik som lønn, regnskap, internkontroll, personalarbeid, beredskap, digitalisering osv.

Stabene søker hele tiden å effektivisere de administrative oppgavene gjennom bruk av digital teknologi og digital samhandling. Digitalt førstevalg i all kommunikasjon og administrativt arbeid ligger til grunn for prioriteringer og ressursbruk. Digitaliseringen forventes å både gi lavere kostnader pr tjeneste/henvendelse og tilgjengelighet hele døgnet, i tillegg til redusert behov for feilretting m.m. I 2025 vil etableringen av digitale saksbehandlingssystemer for byggesaker og plansaker, sammen med nye digitale skjemaer, være en sentral digital satsing.

Investeringsbehovet, blant annet innenfor digitaliseringsområdet er stort. Det har vært og vil være helt nødvendig å gjøre kontinuerlige satsinger i forhold til datasikkerhet og vern av kommunens digitale data. Forsøk på datainnbrudd blir stadig mer sofistikerte og hyppige. Oppdatert programvare og sikkerhetsløsninger, god kunnskap og skepsis hos ansatte og deltagelse i sikkerhetsnettverk er viktige investeringer i dette arbeidet. Det er nødvendig å ha en strategisk plan for investeringene. Selv om digital utvikling går svært raskt og det stadig kommer helt nye løsninger, er det viktig å gjøre strategiske retningsvalg, slik at disse gjøres systematisk over tid.

Som følge av de urolige tidene vi lever i, er det nødvendig å ha fokus på Beredskap. Kommunens beredskapsplaner oppdateres kontinuerlig, beredskapsledelsen øver på krisehåndtering og samvirke med andre kommuner, nødetater, frivillige organisasjoner, statsforvalter, forsvar og sivilforsvar er etablert. Det er nødvendig å prioritere både personalressurser og økonomiske ressurser i dette arbeidet. I 2025 vil det bli arbeidet særlig med ROS-analyser og beredskapsplaner i virksomhetene, kompetanseheving i det digitale beredskapsverktøyet RAYVN og øvelser med pårørende og evakueringssenter.

Betalingssatser

Kommunedirektøren foreslår betalingssatser for 2025 ut fra følgende prinsipper:

- Råde kommune benytter statens maksimalsatser der slike er vedtatt
- Gebyrer for tekniske tjenester (selvkost) fastsettes i samsvar med gjeldende forskrifter for disse

Andre gebyrer økes slik at lønns- og prisvekst fra 2024 til 2025 kompenseres. For noen gebyrer med små beløp vil dette kunne bety noe større påslag enn 4,1% økning skulle tilsi.

Se vedlegg «Betalingssatser 2025 – Råde kommune»

Økonomiske oversikter

De økonomiske oversiktene er satt opp i henhold til ny økonomiforskrift av 07.06.2019. §§ 5-4 og 5-5.

Bevilgning til budsjettområder – Drift (§5-4)

Tjenesteområde	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Politisk styring og kontroll	8 262 418	7 782 763	8 887 848
Helse, omsorg og rehabilitering	194 584 944	196 622 844	222 590 009
Oppvekst og levekår	268 862 323	272 875 869	287 920 064
Kommunedirektør m/staber	55 081 907	67 948 509	70 726 092
Miljø, plan og teknikk	43 707 299	37 923 221	34 903 455
Rammer, skatt og finans	-49 125 914	-24 896 130	-17 218 876
Sum bevilgninger drift, netto*	521 372 977	558 257 076	607 808 592

Bevilgningsoversikt – Drift (§5-4)

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Rammetilskudd	-284 381 372	-319 394 000	-318 208 000
Innteks- og formuesskatt	-254 619 480	-248 841 000	-278 255 000
Eiendomsskatt	-28 391 830	-30 039 000	-30 475 000
Andre generelle driftsinntekter	-26 050 215	-540 000	-21 740 000
Sum generelle driftsinntekter	-593 442 897	-598 814 000	-648 678 000
Sum bevilgninger drift, netto*	521 372 977	558 257 076	607 808 592
Avskrivninger	31 260 376	33 753 000	34 397 000
Sum netto driftsutgifter	552 633 353	592 010 076	642 205 592
Brutto driftsresultat	-40 809 545	-6 803 924	-6 472 408
Renteinntekter	-10 686 367	-11 360 000	-13 640 000
Utbytte	-644 962	0	0
Gevinter og tap på finansielle omløpsmidler	3 091	0	0
Renteutgifter	25 814 889	33 390 000	35 615 000
Avdrag på lån	22 179 328	23 609 000	25 105 000
Netto finansutgifter	36 665 978	45 639 000	47 080 000
Motpost avskrivninger	31 260 376	33 753 000	34 397 000
Netto driftsresultat	-35 403 942	5 082 076	6 210 592
Disponering eller dekning av netto driftsresultat:			
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	0	0	0
Overføring til investering	-136 503	-20 300 000	-19 275 000
Avsetninger til bundne driftsfond	-11 355 776	-4 022 065	-3 566 489
Bruk av bundne driftsfond	4 063 626	650 000	1 326 000
Avsetninger til disposisjonsfond	-27 975 289	0	-2 485 000
Bruk av disposisjonsfond	0	28 754 141	30 211 081
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	-35 403 942	5 082 076	6 210 592
Fremført til inndeckning i senere år	0	0	0

Bevilgningsoversikt – Investering (§5-5)

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Investeringer i varige driftsmidler	68 654 029	193 102 500	149 144 300
Tilskudd til andres investeringer	500 000	918 250	1 895 000
Investering i aksjer og andeler i selskaper	1 361 276	1 500 000	1 601 000
Utlån av egne midler	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0
Sum investeringsutgifter	70 515 305	195 520 750	152 640 300
Kompensasjon for merverdiavgift	-6 448 296	-23 690 500	-15 806 500
Tilskudd fra andre	-4 380 993	-16 757 000	-3 500 000
Salg av varige driftsmidler	0	0	0
Salg av finansielle anlegsmidler	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-44 242	0	0
Bruk av lån	-58 103 182	-123 780 250	-107 539 800
Sum investeringsinntekter	-68 976 713	-164 227 750	-126 846 300
Videreutlån	-24 450 950	-44 300 000	-20 000 000
Bruk av lån til videreutlån	24 450 950	44 300 000	20 000 000
Avdrag på lån til videreutlån	8 109 867	3 000 000	3 850 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-5 988 339	-3 000 000	-3 850 000
Netto utgifter videreutlån	2 121 529	0	0
Overføring fra drift	-136 503	-20 750 000	-19 275 000
Avsetninger til bundne investeringsfond	3 292 569	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-5 649 153	-418 000	-268 000
Avsetninger til ubundet investeringsfond	194 242	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-1 361 276	-10 125 000	-6 251 000
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0
Sum overføringer fra drift og netto avsetninger	-3 660 121	-31 293 000	-25 794 000
Fremført til inndekning i senere år (udekket beløp)	0	0	0

